
PART II.

**ESTUDIS EMPÍRICS. RECERCA SOCIOLÒGICA I ANÀLISI
DISCURSIVA**

Capítol 5. Plantejament de l'estudi empíric

En aquest capítol, exposarem quin ha estat el procés que hem seguit per tal de dur a terme els diversos *microestudis* que es detallen en els capítols següents (6 a 9) i que s'encaminen a comprovar les nostres hipòtesis —això és, que l'anàlisi discursiva del transgènere i la descripció sociològica del col·lectiu ens poden donar la mesura de la professionalització dels traductors jurídics i jurats. Així doncs, tractarem en el context de producció intel·lectual l'activitat professional d'aquest agent social. Per al traductor, les diverses convencions de les paracultures en contacte i el text original constitueixen la matèria primera, l'usuari de la traducció és el client, el traductor jurídic i jurat és el productor, el text traduït esdevé el producte final i els paràmetres socials, econòmics, jurídics i conceptuals que afecten la realització de les traduccions resulten en el context socioeconòmic de l'activitat productiva. Entre tots aquests factors, s'estableixen relacions que caldrà especificar per poder entendre a la fi l'activitat professional actual de la traducció jurídica i jurada.

Amb el propòsit de descriure aquesta activitat productiva, durem a terme un estudi empíric que consisteix a analitzar la producció textual dels juristes en la paracultura d'origen i d'arribada, la producció textual dels traductors i la situació respecte a la professionalitat de juristes i traductors jurídics i jurats. Per dur a terme aquestes descripcions ha estat necessari desenvolupar i administrar una enquesta de carrer i un experiment en el qual vam sol·licitar la col·laboració de 400 traductors jurats (249 a través del correu electrònic¹³⁷ i 151 a través de fax). En aquest experiment, els demanàvem originalment la traducció d'un text de 500 paraules (que posteriorment vam reduir a 330, com explicarem) i la resposta d'un qüestionari sobre diversos aspectes de l'exercici professional. L'objectiu era poder recollir dades que ens permeten esbrinar el següent:

- Com transforma el traductor la matèria primera (el text original i els condicionaments que l'envolten), i en aquest sentit:

¹³⁷ Hem descomptat d'aquesta xifra els traductors dels quals els registres oferien una adreça electrònica errònia que, en conseqüència, ens impedia accedir-hi.

- En quin grau reproduceix textualment el grup els trets particularitzants de la comunitat que tradueix;
- Quins trets distingeixen la producció textual del grup de la producció textual de la comunitat que tradueix;
- Com es relaciona la transformació discursiva amb les característiques sociològiques del grup;
- Quines són aquestes característiques sociològiques.
- Quin grau d'homogeneïtat presenta la producció textual del grup;
- Quin grau d'homogeneïtat presenta el perfil sociològic del grup.

La transformació a què fem referència no implica a priori un sistema de modificacions relacionats amb l'activitat de producció. El canvi de situació de la traducció respecte als originals (es rep en una diacultura distinta) seria ja una alteració que afecta l'elaboració del producte. En aquestes circumstàncies, seria previsible que el canvi de condicions de producció i de recepció provocara una transformació palesa de la matèria primera, però aquesta tampoc no seria indispensable per poder tractar la traducció com un producte elaborat per a un mercat concret. Diversos teòrics de la traducció defensen la idea que el context de producció d'un text traduït, com a reescriptura d'un altre text en unes circumstàncies distintes a les que van condicionar el primer, imposa unes circumstàncies molt especials que no poden obviar-se. Així ho expressen, per exemple, Toury (1985) o Baker (1997: 175): «[translation is] a communicative event shaped by its own goals, pressures and context of production.»

Per poder accedir a les petjades que aquesta particularitat de la traducció deixa en el producte que traductors jurídics i jurats ofereixen al mercat, durem a terme en aquesta segona part una descripció discursiva i una recerca sociològica. La primera es materialitzarà a través de l'anàlisi de textos originals redactats per juristes, d'una banda, i de textos produïts per traductors jurats a partir d'aquells, de l'altra. El model d'anàlisi discursiva utilitzat serà el que vam plantejar en el capítol 3 i que extraïem de l'obra de Marco Borillo (2002). Quant a la recerca sociològica, obtindrem les dades pertinents a partir de qüestionaris que vam administrar a traductors jurats i d'entrevistes que vam mantenir amb altres traductors i juristes. A més a més, revisarem els marcs sociològic, conceptual i jurídic en què se situa el traductor jurat

en el nostre Estat a través d'enquestes a població amb perfils distints, la bibliografia existent sobre la professió en el nostre entorn i una recerca legislativa i jurisprudencial sobre el traductor jurat.

En el que segueix descriurem quin ha estat el corpus utilitzat i la població estudiada i quina metodologia hem seguit en els diversos microestudis que conformen la nostra recerca. Els resultats d'aquests treballs, que poden veure's de forma esquemàtica en les taules que incloem tot seguit, els presentarem en els capítols 6 a 9 d'aquesta segona part.

OBJECTIU	Determinar la visió que la societat té dels traductors jurats
PROVA PRELIMINAR	20 enquestes
DISSENY	Segueix els trets definidors de la dimensió socioeconòmica de les professions (capítol 1)
MOSTRATGE	Aleatori UBICACIONS: Portes de jutjats, places i centres comercials, llocs de pas
ADMINISTRACIÓ	Amb enquestador
TERRITORI	Comunitat Valenciana
RESPOSTES OBTINGUDES	492 enquestes
ANÀLISI	Codificació posterior de les respostes (eren íntegrament preguntes obertes)

Taula 14. Característiques de l'enquesta per determinar la visió social del traductor jurat

OBJECTIU	Determinar la situació professional del traductor jurídic i jurat
PROVA PRELIMINAR	7 qüestionaris
DISSENY	Respon a les característiques de competència determinades per a les professions en general (capítol 1) i per al traductor en particular (aquest capítol).
MOSTRATGE	Aleatori determinat pel sector professional (traductors jurats). Dades extretes de registres professionals.
ADMINISTRACIÓ	Per correu electrònic i fax, juntament amb una carta de presentació i el text del tercer estudi. Autoadministrat
TEMPS DE RESPOSTA	Els 45 qüestionaris es van rebre espaiats en el temps, entre unes hores després del primer contacte (1 cas) i 5 mesos més tard. El major nombre de respostes es va concentrar en el darrer mes.
SEGUIMENT	Comunicació fluïda amb alguns dels col·laboradors i amb d'altres que finalment no van participar en l'experiment. No es va revelar informació sobre els objectius del qüestionari que poguera influir en les respostes.
TERRITORI	Estat espanyol
RESPOSTES OBTINGUES	45 qüestionaris
ANÀLISI	Codificació prèvia de les preguntes tancades i posterior de les obertes en funció de les respostes obtingudes.

Taula 15. Característiques del qüestionari sobre els trets professionals del traductor jurat

OBJECTIU	Estudiar les característiques del producte que ofereix el traductor jurat
PROVA PRELIMINAR	7 textos
DISSENY	Text original real reduït a 500 paraules per respondre al treball d'una hora d'un professional. Conté les seccions del document més rellevants d'acord amb l'anàlisi discursiva efectuada (capítol 8). SEGONA VERSIÓ: text de 330 paraules.
MOSTRATGE	Aleatori determinat pel sector professional (traductors jurats). Dades extretes de registres professionals.
ADMINISTRACIÓ	Per correu electrònic i fax. Juntament amb el qüestionari del segon estudi i una carta de presentació. Autoadministrat.
ENCÀRREC	Tots els col·laboradors van rebre un encàrrec idèntic.
TEMPS DE RESPOSTA	Les traduccions es van rebre entre unes hores després del primer contacte (1 cas) i 5 mesos. El major nombre de respostes es va concentrar en el darrer mes.
SEGUIMENT	Comunicació fluïda amb els col·laboradors. Es va evitar definir exactament l'objectiu de l'estudi fins que no es van rebre les

	traduccions.
TERRITORI	Estat espanyol
RESPOSTES OBTINGUDES	23 traduccions íntegres 2 traduccions parcials
ANÀLISI	Anàlisi discursiva per determinar característiques pròpies de les traduccions i regularitats entre els distints textos.

Taula 16. Característiques de l'experiment per analitzar el transgènere com a producte del traductor jurídic i jurat

5.1. Descripció i justificació del corpus i dels agents socials estudiats

Los integrantes específicos del mundo social —o, más concretamente, los hechos concretos de esos integrantes— son la base en la que deben descansar las generalizaciones.

(King, Keohane i Verba, 2000: 46)

En primer lloc, ens vam plantejar quin seria el material idoni per contrastar les hipòtesis que ens plantejàvem i per dur a terme una recerca amb metodologia empírica que permetera la reproduïbilitat de l'estudi. Així, vam veure que ens calia tenir en compte la producció discursiva dels traductors de forma relacionada amb la producció dels seus clients, proveïdors de la matèria primera i alhora receptors del producte elaborat. D'altra banda, havíem d'esbrinar els condicionaments que afectaven el treball i, també, la situació d'aquest treball en la nostra societat, per a la qual cosa vam considerar que avaluar-ne la situació respecte a la professionalitat ens aportaria la informació necessària.

En aquest sentit, ens calia d'una banda delimitar un producte concret i de l'altra un sector de població. Tots dos objectes d'estudi estaven íntimament relacionats i les seleccions que férem en un sentit havien de configurar les possibilitats que tindriem en l'altre.

El criteri que ens va semblar més adient per a la selecció del corpus discursiu va ser el de *gènere*, la idoneïtat del qual en relació amb la tasca del traductor hem comentat ja en aquest treball (vegeu el capítol 3). En la selecció del gènere vam tenir

en compte la realitat sociocultural i situacional en què sorgia i s'interpretava a fi d'escollir un gènere que ens permetera una contrastibilitat alta i, així, que presentara una traduïbilitat baixa. En aquest sentit, com ens indica Toury (1980: 25): «Translatability is high when the textual traditions involved are parallel [...] [and when] there has been contact between the two traditions.» Així, el gènere del contracte de compravenda immobiliària fa referència a una branca del dret amb una tradició centenària i un esperit conservador (com veurem en el capítol 8) que manté formes i continguts d'una època amb escassos intercanvis entre les dues tradicions, la qual cosa afavoriria una traduïbilitat baixa. Tot i així, existeixen situacions anàlogues (la mateixa compravenda, amb una prestació material i una contraprestació dinerària) i conceptes comuns (la propietat o l'habitatge) que matisarien una intraduïbilitat apriorística.

Pel que fa a la selecció de població, ens centrem en concret en la figura del traductor jurídic i jurat per dos motius principals. D'una banda, la raó principal de delimitar l'estudi en aquest sentit es fonamenta en la major concreció social d'aquest professional. A l'hora de definir l'objecte d'estudi ens hem adonat que la gran diversitat de treballadors que proporcionen algun tipus de traducció jurídica ens dificultava la tasca o ens limitava a una definició analítica de la mena de *traductor jurídic és qui tradueix textos jurídics*. Així doncs, vam delimitar l'objecte a través del gènere que estudiem (el contracte de compravenda immobiliària) i vam preguntar als diversos sectors quin era el perfil del professional que tradueix aquests documents. El resultat va ser el *traductor jurat*, que està en contacte amb despatxos d'advocats i a qui aquests acudeixen per a una àmplia gamma d'encàrrecs, no tan sols traduccions jurades. Aquest perfil exhibeix *a priori* una homogeneïtat major quant a la competència traductora a causa del procés d'habilitació regulat per l'Estat que tots travessen, sia amb un examen o amb una especialització universitària i, en tot cas, vigilat per l'Oficina d'Interpretació de Llengües del Ministeri d'Afers Exteriors o pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

El segon motiu per escollir com a objecte d'estudi el perfil del traductor jurídic i jurat és avaluar precisament la funció d'aquestes institucions i l'accés a la professió. Aquesta parcel·la laboral relacionada amb la traducció és l'única que presenta unes mesures obligatòries que faculden per exercir, ja que en la resta de casos no es

prescriu cap requisit essencial. En aquest estudi pretenem veure si aquesta habilitació assegura o no l'homogeneïtat del grup i de les pràctiques professionals.

En els epígrafs següents caracteritzarem amb més detall tant el corpus discursiu com la població seleccionada per a la descripció del client, això és, de la paracultura productora de la matèria primera dels traductors jurídics i jurats (capítol 6), del productor del servei, és a dir, de la paracultura de la traducció jurídica i jurada (capítol 7), la descripció de la matèria primera (capítol 8) i, finalment, de la producció textual dels traductors jurídics i jurats (capítol 9).

5.1.1. El corpus discursiu

El corpus discursiu d'aquest estudi té com a objectiu determinar les característiques discursives dels textos originals que rep el traductor jurídic i jurat (com a matèria primera del seu treball), les dels textos originals de la producció dels seus clients (com el context on ha de vendre's el producte) i els trets de les traduccions que produeix a fi de comparar-los amb els dels originals. Amb aquest propòsit, l'estructura dissenyada es conforma de dos subcòrpora. En primer lloc, tenim un subcorpus de textos originals en anglès, català i espanyol que s'adscriuen a un sol gènere jurídic, el contracte de compravenda immobiliària. D'aquest corpus, hem seleccionat una instància en cada idioma per fer-ne una anàlisi particularitzada i així hem escollit diversos subgèneres d'aquest gènere. En concret, hem escollit, per a l'anglès, un *conveyance* (un tipus de contracte de compravenda immobiliària) i, per al català i l'espanyol, documents públics, això és, escriptures. En el capítol 8 explicarem els motius d'aquesta selecció. En segon lloc, disposem per a l'anàlisi d'un altre subcorpus que conformen les traduccions al català i a l'espanyol que ens han brindat traductors jurats professionals. Aquest segon corpus es complementa amb el text original que vam proporcionar a aquests traductors a l'hora de sol·licitar-los la traducció. Així, la relació entre els subcòrpora és, d'una banda, de paral·lisme estricte (textos originals i les traduccions respectives) i, de l'altra, de comparabilitat (textos pertanyents al mateix gènere en els idiomes estudiats). Aquests termes, *textos paral·lels* i *textos comparables*, s'entenen d'acord amb la concepció de còrpora paral·lels amb què treballa Baker (1995 *a*), la qual aplica el terme exclusivament a un corpus de textos originals d'una llengua i les traduccions d'aquests a una altra llengua. Pel que fa als còrpora comparables, la noció, d'aquesta mateixa

investigadora, fa referència a la relació intertextual que segueix criteris diversos, com pot ser la inclusió de textos originals i traduïts en la mateixa llengua (cf. també Granger, 1994, Schmied i Schäffler, 1996).

Per determinar el disseny de corpus més adient a les nostres finalitats n'hem consultat d'altres que s'han aplicat a recerques en el camp de la traductologia. D'aquesta forma, el disseny parteix de l'objecte d'estudi (Halverson, 1998: 495):

[A]ll discussion of corpus text selection and classification, the types of analysis adopted, and the significance of the findings must be grounded in an explicit description of what the enquiry takes to be its object.

Així, destacariem estudis com ara el de Shlesinger (1998: 488), centrat en la interpretació, o el corpus en què es basa la recerca del grup d'investigació TEC (Translated English Corpus), que dirigeix la doctora Baker a UMIST (Manchester, Regne Unit). El corpus d'aquest equip es conforma amb textos comparables en un sol idioma (l'anglès), originals i traduïts, i la finalitat que determina aquesta estructura és diferent a la que plantegem en aquest estudi. En concret, la recerca de TEC té com a objectiu la delimitació dels trets lingüístics de les traduccions a l'anglès (de qualsevol idioma) respecte als originals escrits en aquesta llengua. Tot i així, algunes investigacions de Baker (1995 *b*) apuntarien en el sentit que nosaltres ens plantegem (Baker, 1995 *b*: 236)

If the idea is not simply to reproduce the formal structures of the source text but also to give some thought, and sometimes priority, to how similar meanings and functions are typically expressed in the target language, then the need to study authentic instances of similar discourse in the two languages becomes obvious.

Amb tot, el disseny que ens ha semblat més adient per als nostres propòsits es fonamenta en el corpus de traduccions entre l'anglès i el noruec que descriuen Hofland i Johansson (1994) o Johansson i altres (1996). El corpus d'aquests investigadors està conformat principalment per textos traduïts i els textos originals d'aquestes traduccions, però aquests, que constituïrien el nucli de l'estudi, es complementen amb textos comparables en els dos idiomes (anglès i noruec).

Si el que nosaltres pretenem estudiar, doncs, són els patrons de comportament textual de les traduccions dels contractes de compravenda immobiliària que estableixen vincles i trencaments respecte a la conducta textual (1) dels contractes

originals en anglès i (2) dels contractes redactats originalment en la llengua meta (català i espanyol), sembla que el més adient serà incorporar en el corpus estudiat aquests tres conjunts de textos organitzats en dos subcòrpora (un corpus comparable i un corpus paral·lel).

Tot seguit caracteritzarem per separat aquests dos subcòrpora. Així doncs, començarem amb la descripció del subcorpus de textos original i tot seguit tractarem el subcorpus paral·lel.

5.1.1.1. Textos originals

Per caracteritzar el nostre corpus seguirem les pautes que proposa Biber (1993) per a la selecció de textos (que anomena població en referència clara a estudis sociològics) i d'altres que proposa Halverson (1998) per a l'avaluació de corpus. El primer autor fa èmfasi en dues qüestions principals que afecten factors quantitius i qualitius de la recerca. Així, en primer lloc, Biber considera el nombre de paraules que ha de tenir en compte l'estudi, un factor que subordina als propòsits de la recerca. En segon lloc, Biber remet als criteris de selecció dels textos i a la jerarquització d'aquests a la si del corpus. Així, en opinió de l'autor, s'ha d'establir quines característiques determinen la inclusió o l'exclusió d'una instància discursiva concreta i definir la funció que té en relació amb la resta com un conjunt organitzat. En canvi, la segona autora insisteix en la grandària del corpus en major mesura que Biber i tracta també l'abast dels textos (textos íntegres o fragments), el gènere, la ubicació temporal dels textos, els autors dels exemplars seleccionats (si són diversos autors i es permet tractar factors idiolectals contrastant els trets entre diferents redactors), els idiomes i la cultura (si sorgeixen d'entorns socioculturals diferents).

Tot i que en cap d'aquests reculls de característiques per als estudis amb corpus el gènere apareix com a element primordial, en ser el criteri que ha orientat la nostra recerca (com hem exposat en els capítols 2 i 3 de la primera part), creiem convenient tractar-lo en primer lloc. Així, tots els gèneres originals que hem inclòs en el corpus d'estudi pertanyen al camp jurídic (són paragèneres jurídics) i són contractes de compravenda immobiliària que es distingeixen per criteris territorials segons el sistema jurídic en què s'inscriuen. A més a més, cal dir que ens centrem en els idiomes anglès, català i espanyol i que, en el cas de la llengua anglesa, constrengim l'estudi al dret d'Anglaterra i Gal·les, mentre que en el cas de l'espanyol ens limitem a

la península i, en el del català, a textos redactats a Catalunya, per tal com la situació sociolingüística del català al País Valencià no ens ha deixat trobar exemplars representatius en aquest territori,¹³⁸ la qual cosa val a dir que tampoc no ha estat gens fàcil a Catalunya). En tot cas, el territori cobert amb els textos en espanyol i català correspon amb una sola jurisdicció i les particularitats de Catalunya en aquest sentit són força escasses per la qual cosa, tot i que tractem tres idiomes ens centrem en només dues paracultures jurídiques diferents.

En relació amb això i quant als autors, hem seleccionat textos redactats originàriament per membres d'aquestes paracultures i ens hem procurat una diversitat raonable a aquest respecte per tal d'evitar generalitzacions a partir de les decisions particulars d'un sol autor.

Dins del gènere de la compravenda, l'existència de diversos subgèneres ens ha portat a escollir-ne un de sol per a una anàlisi particularitzada. Els criteris d'aquesta selecció han estat la freqüència d'ús i la redacció que permetera l'anàlisi lingüística, això és, que ens donara una extensió mínima de text. Així, en el cas dels textos en espanyol i català hem escollit els instruments que proporcionen la gamma més àmplia d'efectes jurídics (els documents públics, és a dir, escriptures) en oposició a d'altres que presenten limitacions a aquest respecte (els documents privats). D'altra banda, en el cas dels textos anglesos, hem escollit el model tradicional de compravenda de finca no registrada, per tal com és on hi ha major intervenció del *solicitor* (advocat del context britànic), dins la redacció particular limitada que es du a terme en la pràctica real. Així doncs, no incloem els formularis del registre de la propietat immobiliària que no presentarien variacions.

Pel que al criteri quantitatiu de la grandària del corpus, hem de reconèixer la limitació del nombre de textos seleccionats. Tanmateix, cal advertir també que es

¹³⁸ En intentar trobar escriptures de compravenda redactades en català al País Valencià ens hem trobat invariablement amb traduccions de l'espanyol fetes pels mateixos clients, per la qual cosa no les hem considerades representatives i no les incloem en l'estudi, ja que el productor d'aquest text no està socialitzat en el camp del dret, sinó que sol ser un titulat en filologia catalana amb sensibilitat per la situació sociolingüística. En altres casos, el perfil del traductor és precisament de traductor, no sempre especialitzat en temes jurídics. En un cas, un llicenciat en dret (i, per tant, socialitzat en aquest camp) va exigir a la notaria que fos aquesta la que se n'encarregués, de conformitat amb el desplegament de la Llei d'ús i ensenyament del valencià (Generalitat Valenciana, 1990), de forma que la redacció

tracta d'una decisió conscient, ja que a causa de la fixació de les formes i els continguts dels gèneres que estudiem (per força de llei i de costum) un nombre limitat de textos convenientment seleccionats ens assegura que donem compte de «the full range of variability in a population» (Biber, 1993: 243). Així, per comptes d'esclavitzar l'estudi al nombre de paraules, vam analitzar quin seria l'impacte d'aconseguir més o menys documents per al nostre estudi i vam observar que, atenent a la població estudiada i al tipus d'anàlisi que volíem realitzar, la limitació d'exemplars no suposava cap obstacle (Biber, 1993: 243):

Typically researchers focus on sample size as the most important consideration in achieving representativeness: how many texts must be included in the corpus, and how many words per text sample. Books on sampling theory, however, emphasize that sample size is not the most important consideration in selecting a representative sample; rather, a thorough definition of the target population and decisions concerning the method of sampling are prior considerations.

Quant al criteri de l'abast dels textos, aquests són complets, tot i que molts inclouen annexos conformats per plànols de situació, rebuts del preu de compra satisfet o rebuts dels impostos liquidats que hem exclòs del corpus. En aquest sentit, parlariem de *macrogèneres* d'acord amb la definició de Martin (1992 *b*) com a gèneres que es configuren d'altres gèneres (com ara un fullet informatiu d'una universitat, que inclouria una carta de presentació del rector, la descripció de les assignatures i els formularis de matrícula, per exemple). Així, podríem dir que tractem gèneres complets, encara que deixem de banda altres gèneres prototípicament units als primers.

En referència a la data dels documents seleccionats, els textos són contemporanis i les dates de formalització són principalment els darrers 10 anys. Tot i així, incloem també textos anteriors que ens permeten contrastar l'evolució d'alguns trets. Així mateix, quan es tracta de models i no documents reals n'hem seleccionat alguns anteriors a aquesta data per poder contrastar diferents formes possibles.

parteix del mateix perfil que ja comentàvem i no hem considerat adequat incloure-la en el corpus estudiat, ja que no ens centrem en el parell d'idiomes espanyol i català.

Finalment, hem d'afegir que limitem l'estudi a textos escrits per diversos motius. En primer lloc, la situació comunicativa que ens interessa es materialitza invariablement en textos escrits, tot i que en el cas de les escriptures aquests es llegeixen en veu alta abans que les parts els signen. D'altra banda, el nostre és un estudi parcial centrat en la traducció jurídica i jurada, no en la interpretació, per la qual cosa escollir el mode escrit és l'única possibilitat coherent amb els nostres propòsits.

En la taula següent, caracteritzem de forma esquemàtica el corpus de textos originals recollit adaptant l'avaluació que Bowker (1998: 638) fa d'un corpus comercial (*Computer Select*).

CRITERIS	CARACTERÍSTIQUES DEL CORPUS DE TEXTOS ORIGINALS
<i>Gènere</i>	Contracte de compravenda immobiliària i diversos subgèneres dependents d'aquest.
<i>Idiomes</i>	S'han seleccionat l'anglès, el català i l'espanyol. Els autors redacten en l'idioma matern.
<i>Cultura</i>	S'ha seleccionat la paracultura jurídica com a productora i receptora del gènere estudiat en els diversos sistemes jurídics seleccionats, que són, el dret d'Anglaterra i Gal·les (limitat a exemples anglesos) i el dret espanyol (amb algunes particularitats que afecten els textos redactats en català).
<i>Abast dels textos</i>	Els textos són complets, tot i que s'ometen els annexos (plànols, rebuts de preu de compra i rebuts d'impostos)
<i>Data dels textos</i>	Textos contemporanis, majoritàriament dels darrers deu anys, tot i que s'hi inclouen alguns amb dates anteriors amb finalitats contrastives.
<i>Autors</i>	Els autors són diversos i, en tot cas, individus socialitzats en el camp del dret.
<i>Mode</i>	Mode escrit (per ser llegit en veu alta en el cas dels textos en català i espanyol)
<i>Grandària del corpus</i>	Corpus de dimensions mitjanes. La limitació respon al caràcter modèlic dels textos, que reiteren estructures i redaccions idèntiques o molt semblants, especialment en alguns dels subgèneres que s'ofereixen des de l'administració com a formularis.

Taula 17. Caracterització del corpus de textos originals

Finalment, ens interessa destacar que es tracta de textos originals que ocorren *naturalment*, és a dir, no intervenim en cap moment en la creació d'aquests i sol·licitem a les fonts textos utilitzats. En el cas dels documents anglesos, són documents rebuts de part de compradors, venedors o juristes professionals especialitzats en les transaccions immobiliàries (*conveyancing solicitors*), com pot ser compravenda o arrendament. Aquests treballen amb matrius de documents i clausulats específics, adequats a la doctrina, l'efectivitat dels quals ha estat comprovada i que, per tant, tendeixen a repetir amb canvis mínims de contracte en contracte en el moment que un client sol·licita nous serveis. Amb això en compte, hem inclòs també alguns d'aquests models. Pel que fa als documents en espanyol i en català, la font dels documents han estat compradors i venedors, gestors de la propietat immobiliària i juristes (advocats i notaris).

Una vegada caracteritzat el corpus de textos originals que farem servir per al primer microestudi que plantegem en la part aplicada d'aquest treball (capítol 8), ens centrarem en les traduccions, les quals constitueixen el material de l'anàlisi que exposem en el capítol 9.

5.1.1.2. Traduccions

Les traduccions que conformen el corpus paral·lel parteixen totes d'un sol text i sorgeixen també d'un sol encàrrec, tot i que la combinació de llengües és doble i depèn del perfil dels traductors (entre l'anglès i el català o l'anglès i l'espanyol). Vam creure que seleccionar un text original per a les diverses traduccions possibles era l'única forma d'assegurar l'homogeneïtat de partida i reduir les variables possibles per tal de dur a terme l'anàlisi. Així, exposarem tot seguit com vam determinar quin havia de ser el text original i quines característiques té el corpus de traduccions aconseguit.

En el disseny de l'experiment per esbrinar les característiques de les traduccions en relació amb el context de producció, se'ns plantejaven dues alternatives per escollir el text de partida que trametríem als traductors jurídics i jurats professionals (Shlesinger, 1998: 490):

(1) artificial materials, designed expressly for experimental purposes; (2) authentic materials extrapolated from an existing corpus (or subcorpus) of the relevant genres, on the basis of the stipulations relevant to the particular experiment. [...] Thus, rather than rendering

completely artificial or decontextualized utterances, the interpreters were presented with authentic — albeit carefully selected — segments of texts.

Com ella, nosaltres ens vam decidir per la segona opció atès que per a la nostra recerca resultaven més interessants els textos reals produïts per experts de l'àmbit que no el que una persona aliena poguera produir de forma totalment inopinada. Tot i així, no podíem demanar a traductors professionals que realitzaren la traducció d'un contracte íntegre, considerant l'esforç i el temps que això els requeriria. En conseqüència, vam escollir fragments del text, tot indicant mitjançant punts suspensius entre claudàtors els fragments suprimits.

En primer lloc, en la selecció del text, vam tenir en compte quin dels tipus disponibles ens ofería més avantatges. Així, vam descartar els textos que ja havíem exclòs per a l'anàlisi dels originals anglesos per un ús infreqüent o per una redacció escassa i ens vam quedar amb el mateix subgènere (els textos anomenats *conveyances*) per motius de coherència en l'estudi. El següent criteri va ser la prototipicitat i ens vam decantar per un text que combinava algunes innovacions estructurals amb trets tradicionalistes que el situaven en un corrent determinat de redacció dels textos jurídics anglesos (ens referim a l'absència de puntuació) i que, en la resta de casos, s'ajustava a les característiques del gènere.

En segon lloc, vam seleccionar-ne fragments. Vam decidir, com en l'anàlisi, no incloure-hi els apèndixs¹³⁹ i vam suprimir elements que no es consideren imprescindibles en el text mateix i que s'adjunten com a annexos. Tot i així, resultava un text excessivament llarg per demanar als traductors que ens feren un lloc en la seua activitat laboral quotidiana. En conseqüència, vam sospesar què era necessari mantenir (material lingüístic i cultural) i en aquest sentit ens va semblar indispensable que el text de partida conservara l'estructura de l'original, de forma que ens vam quedar amb el començament, amb el final i amb les dues clàusules obligatòries, des del punt de vista genèric. Finalment, ens va semblar que un tercer element que calia preservar per a la traducció era la clàusula innovadora que ens

¹³⁹ Aquest gènere ve acompanyat dels rebuts dels impostos satisfet en relació amb la compravenda i, en el cas dels textos anglesos, sol adjuntar-se també un plànol de la finca objecte del contracte.

oferia aquest text i que, de fet, era un dels factors que ens havia menat a seleccionar-lo com a text de partida.

Conservant aquesta estructura el text continuava sent massa llarg, de forma que vam suprimir fragments de l'interior de les tres clàusules escollides. El text resultant tenia 500 paraules que, d'acord amb els criteris del mercat en què la jornada laboral normal s'estima en 3000 mots, aquest encàrrec suposa una hora de treball per al traductor. Tenint en compte que en principi deixàvem un termini de quatre mesos (entre gener i maig de 2002), vam creure que la petició era raonable.

A causa de l'escassa resposta dels traductors, però, vam haver de reduir el nombre de paraules al cap de tres mesos de la petició inicial. En aquest cas, vam mantenir l'estructura i vam suprimir fragments de les tres clàusules, mirant sempre de conservar els elements més característics (els fragments que efectuen la compravenda i els conceptes que presentaven una contrastivitat clara amb la paracultura d'arribada. Així vam reduir el text a 330 paraules. La reacció dels traductors va ser més positiva però tot i així el percentatge de respostes en relació amb les traduccions és del 12%.

Per caracteritzar el corpus de traduccions resultant, seguirem la mateixa estructura que hem adoptat en descriure els textos originals, una síntesi de la qual pot veure's en la taula que segueix. Així doncs, el primer tret és el gènere dels textos, que en aquest cas és en realitat el *transgènere* de la traducció de compravenda immobiliària entre l'anglès i el català i l'anglès i l'espanyol. La cultura d'extracció dels documents és la paracultura de la traducció jurídica i jurada, ja que els autors de les traduccions (un per cadascuna) responen a aquest perfil. L'abast de les traduccions és la integritat del fragment seleccionat (tal com hem explicat abans), a excepció d'un parell de casos que no hem comptabilitzat com a traduccions però que poden servir-nos per a l'anàlisi dels fragments en qüestió. Quant al mode, aquesta és una traducció escrita per ser llegida (no s'ha de dir ja que no s'ha d'atorgar a l'Estat espanyol, això és, no cal que hi intervinga un notari).

CRITERIS	CARACTERÍSTIQUES DEL CORPUS DE TRADUCCIONS
<i>Gènere</i>	Traducció de compravenda immobiliària
<i>Idiomes</i>	De l'anglès al català i de l'anglès a l'espanyol
<i>Cultura</i>	Paracultura de traductors jurídics i jurats

<i>Abast dels textos</i>	Fragments d'un original. La traducció és íntegra en 25 casos i fragmentària en 2 altres casos
<i>Data dels textos</i>	Entre gener i maig del 2002
<i>Autors</i>	Diversos (un autor per proposta de traducció)
<i>Mode</i>	Escrit per ser llegit
<i>Grandària del corpus</i>	Reduïda a 23 traduccions completes (limitació ocasionada per la disponibilitat dels traductors)

Taula 18. Caracterització del corpus de traduccions

Una vegada caracteritzades les traduccions que conformen el corpus, passarem a delimitar la població d'agents socials que produeixen els textos originals i les traduccions i que descriurem en els capítols 6 i 7 d'aquest treball.

5.1.2. Agents socials

Un estudi que es pregunta per les condicions en què es desenvolupa una activitat en l'entorn social ha de prioritzar la interrogació dels agents socials que porten a terme aquesta activitat. No podem estudiar l'acció separada de l'agent i dels motius que menen l'actuació d'aquest en el context social. Així doncs, la peça central del nostre estudi s'ha constituït d'aquests agents socials. Un primer pas va ser delimitar quins perfils podien oferir-nos més informació a aquest respecte i, així, vam avaluar les dades que ens calia obtenir. En síntesi, direm que ens interessen les convencions de la paracultura original, receptora i, especialment, de la traducció referides al procés de comunicació que té per objecte transmetre una propietat immobiliària. Així doncs, els agents socials objecte de l'estudi eren els juristes productors dels textos originals, els juristes receptors de les traduccions (i productors de textos propis) i els traductors que compleixen l'encàrrec habitualment.

A més a més, cal matisar que ens interessen textos que siguen el producte de l'acció discursiva de juristes *adults* anglesos (*conveyancing solicitors*) i espanyols o catalans (advocats i notaris) i de traductors natiu i *adults* de la llengua espanyola o catalana. En parlar de persones *adultes* fem referència, en el cas de juristes, a persones experimentades en la producció d'aquests textos, de forma semblant al que ens explica Quirk («mature native speakers» Quirk, 1992: 459) quan descriu els principis aplicats a principis dels anys seixanta a la creació del corpus de l'ús de l'anglès (*Survey of English Usage*). En el cas dels traductors, el terme designa aquells

plenament formats per produir textos acceptats en la comunitat de destinació. En aquest sentit, les proves o els requisits d'accés a la professió de traductor i d'intèrpret jurat són la pauta que hem adoptat.

Com a darrer comentari general respecte als agents socials i abans de tractar per separat juristes i traductors, volem dir que a l'hora d'elaborar la informació obtinguda dels agents socials, ens va ser de gran utilitat l'elaboració del concepte de convenció que s'ha dut a terme en el si de la traductologia, especialment la proposta de Toury (1995 *b*), per tal com permet entendre l'activitat com un sistema inserit en un context sociocultural. En aquest sentit, tenim en compte les normes inicials, preliminars, operatives, matricials, textuais i lingüístiques (vegeu el capítol 3) de la cultura en què resideix la traducció.

5.1.2.1. Els juristes

Els juristes són, d'una banda, els productors dels textos jurídics que interessen a altres membres d'una diacultura diferent i que els porten a sol·licitar els serveis dels traductors. D'una altra banda, són també aquests membres d'una mateixa paracultura i d'una diacultura distinta que, moguts pels interessos dels seus clients, necessiten accedir al significat del text original. Finalment, els juristes són els creadors, els usuaris i els receptors de tot un univers discursiu en què han de funcionar i sobreviure les traduccions jurídiques. Aquests fets, que coneix el traductor, constitueixen condicionaments que afecten el seu treball i el producte final. Per això, aquests professionals, proveïdors de matèria primera, clients que demanen serveis, usuaris del producte i jutges de la idoneïtat d'aquest per als seus fins, resulten de gran interès per als objectius del nostre estudi.

D'altra banda, les diverses professions jurídiques gaudeixen d'una situació avantatjosa respecte a la professionalització de la seua tasca i de fet, com hem vist en el capítol 1 i veurem també en el capítol 6, són una de les professions clàssiques, amb una llarga tradició i un estatus social privilegiat. En conseqüència, estudiar aquests professionals pot oferir-nos també un model de comparació més rellevant del que ens oferirien altres professionals amb menys relació amb l'activitat del traductor jurídic i jurat.

Els juristes que ens interessa investigar en aquest estudi són, com hem dit, membres adults de la paracultura. Per concretar, ens interessa estudiar en la

diacultura britànica els *solicitors*, ja que constitueixen el sector professional que s'encarrega (no exclusivament) de la compravenda immobiliària a Gran Bretanya. De tota manera, aquest perfil ens interessa en menor mesura que els juristes del nostre Estat per diversos motius. En primer lloc, aquests juristes són els clients potencials del traductor en el supòsit de traducció que plantejem, això és, una traducció de l'anglès al català o a l'espanyol. En segon lloc, el perfil professional que configuren no és tan sòlid com el dels advocats o notaris del nostre entorn, de manera que aquests serien més adequats per constituir un model regulatiu que no aquells.

En el context de l'Estat espanyol, els professionals relacionats amb la compravenda immobiliària són diversos: advocats, notaris, gestors i agents de la propietat immobiliària, principalment. Entre aquests hem escollit una sola figura per a la descripció professional i en aquest sentit han estat decisives la consolidació de l'activitat professional (de forma que les opcions es limitaven a advocats i notaris) i la relació amb els traductors jurídics i jurats, amb la qual cosa vam optar per tractar la professió de l'advocat.

Així, el que duem a terme en el capítol 6 és una descripció sociològica de la professió de l'advocat que ens permeta conèixer la seua situació socioeconòmica, jurídica i conceptual (tres aspectes bàsics per a l'estudi d'objectes socials) a fi de saber amb qui es relaciona el traductor com a proveïdor, client i usuari i també per obtenir una mesura de la professionalització en el context del nostre Estat.

5.1.2.2. Els traductors jurídics i jurats

Quant al professional que constitueix la finalitat del nostre treball, el perfil del traductor que ens interessa és el traductor jurídic que ens assegura una socialització plena. En aquest sentit, les proves de traducció i d'interpretació jurada són les que determinen aquesta plenitud, ja que una vegada superades els candidats esdevenen traductors jurats i, en conseqüència, adquireixen la màxima responsabilitat possible envers la fidelitat i la integritat de la traducció respecte de l'original. Aquests criteris de fidelitat i d'integritat es recullen en la legislació relativa a aquesta figura professional i també en les fórmules de certificació que relacionen el traductor jurat amb la seua producció textual. Una altra via per accedir a la capacitat públicament reconeguda de jurar la fidelitat i integritat de les traduccions és a través de l'especialització universitària. D'acord amb la legislació actual, un llicenciat en

traducció que acredite haver cursat 24 crèdits en traducció jurídica i econòmica de la mateixa combinació de llengües pot convalidar el títol sense necessitat de superar la prova, per la qual cosa considerarem que aquesta via assegura igualment la maduresa del traductor.

Tanmateix, cal advertir que la traducció del gènere que proposem en l'encàrrec que hem plantejat (i que veurem més endavant en aquest capítol) no requereix el jurament del traductor. Això no obstant, a través dels traductors que han actuat com a informants del nostre estudi hem pogut saber que sent el client un despatx d'advocats (especialment si requereix traduccions amb certa assiduitat), el més habitual és que aquests recorreguen a traductors jurats independentment de si la traducció necessita o no el jurament. Segons els informants, això es deu al fet que d'aquesta manera no han de destriar per a cada encàrrec qui ha de rebre el treball de traducció. A més a més, moltes d'aquestes empreses no guarden noms de traductors que no puguin fer també traduccions jurades.

D'altra banda, cal advertir que en l'estudi unim els qualificatius *jurídic* i *jurat* per delimitar la figura que ens interessa en aquest treball. Creiem necessari emprar aquest doblet per precisar el significat de l'expressió, atès que no tots els traductors jurídics són jurats ni, com hem observat en la realització d'aquest estudi, tampoc no tots els traductors jurats són jurídics. Atès que limitem la recerca a persones que tradueixen textos marcats per la pertinència al camp jurídic i que tenen la capacitat de jurar la fidelitat i integritat de les traduccions, hem optat per especificar-ho coordinant tots dos adjectius.

Cal especificar a més que el context d'habilitació i treball és l'Estat espanyol l'administració del qual preveu una sèrie de mitjans per fer que aquest professional es trobe a disposició dels usuaris en el moment que aquests ho necessiten. Així doncs, pel que fa als habilitats per a la traducció jurada de l'anglès al català, la Generalitat de Catalunya manté un Registre Professional de Traductors i Intèrprets Jurats i el Ministeri d'Afers Exteriors s'encarrega també de l'actualització anual d'un registre d'intèrprets jurats de l'anglès a l'espanyol en el qual s'inclouen els professionals que el ministeri entén en exercici, ja que són els que han tramès les tarifes per a l'any en curs seguint la normativa que se'ls aplica. Per a la nostra recerca aquests dos registres van ser les principals fonts d'informació, dels quals vam obtenir les dades de contacte dels traductors. Això no obstant, a través dels mateixos

traductors i intèrprets jurats vam accedir a altres professionals que no havien tramés les tarifes preceptives tot i no haver cessat les activitats de traducció i interpretació jurada.

Com hem dit, però, el perfil de traductor jurat no ens era suficient i destriar qui de les persones registrades actuava com a traductor jurídic era una tasca que no podíem fer sense la col·laboració dels implicats. En conseqüència, vam contactar en un primer moment amb tots els traductors inscrits i van ser aquests els qui ens van proporcionar la informació respecte a la branca de la traducció en què s'havien especialitzat. Així, els traductors jurats que no es dedicaven a la traducció jurídica (o que no es dedicaven a la traducció) feien al·lusió a aquesta circumstància en declarar la seua voluntat de no participar en la recerca per a la realització d'aquesta tesi doctoral.

5.2. Metodologia

En aquest estudi hem posat en pràctica mètodes de recerca sociològica i discursiva. Quant als primers, els mètodes que imperen en sociologia es podrien classificar com a metodologies de recerca quantitativa, d'una banda, i qualitativa, de l'altra. La primera es va introduir en sociologia a causa de l'èxit de les ciències anomenades experimentals en el segle XIX, mentre que anteriorment dominava l'herència metodològica de la filosofia o d'altres estudis socials.

La introducció de mètodes experimentals en les ciències humanes va venir a finals del segle XIX de la mà d'Émile Durkheim, un sociòleg que va reclamar que es consideraren *coses* els fets socials (Durkheim, 1895/1995) i que s'acostaren els mètodes d'investigació d'aquesta disciplina als de les ciències exactes. Tant en sociologia com en la nostra disciplina, l'analogia entre sistemes culturals i sistemes biològics ha rebut crítiques per la dificultat de tractar en els mateixos termes, per exemple, les funcions d'una institució social i les d'un òrgan del cos humà. Tanmateix, un altre sector ha celebrat la introducció d'aquests mètodes considerats més científics en pro d'una investigació quantitativa. En aquesta eufòria, es va pensar que si les matemàtiques eren una ciència pura, les aplicacions estadístiques procedents d'aquest àmbit serien una eina d'investigació epistemològicament *neutra*. Aquesta creença ha quedat enrere, però això no ha suposat l'abandó del mètode

estadístic, ja que continua oferint claus de lectura per a la interpretació dels resultats d'una investigació.

En traductologia, va ser necessari esperar uns anys més no sols per a la introducció d'aquests mètodes sinó per al desenvolupament de la vessant teòrica d'una activitat mil·lenària. Amb l'auge de les relacions internacionals de mitjan segle passat, la reflexió teòrica sistemàtica s'inicia els anys 50 i la consolidació de la traductologia com a disciplina es fa esperar fins als 80. Aquesta tardança acadèmica, tanmateix, es pot veure compensada per la rapidesa de maduració provocada en gran part per l'experiència dels representants de la disciplina en altres àmbits científicoacadèmics.

Així, en tan sols vint anys, la traductologia ha passat de mètodes que podrien anomenar-se especulatiu a introduir (amb un èxit relatiu) una metodologia empírica i experimental, que va prenent consistència en la darrera dècada. La rapidesa, que mostra una voluntat decidida d'adaptar els mètodes més vàlids en la cerca de veritats (o veracitats) científiques, ha comportat de vegades una precipitació que ens han reconegut propis més que no aliens. Així, Toury (1991), dins d'un volum dedicat a la investigació empírica, planteja el problema de l'experiment per l'experiment, l'aplicació d'una metodologia sense la sustentació d'un disseny pensat i madurat que permeti obtenir a partir d'hipòtesis consistents uns resultats concloents. El grup d'investigació PACTE (2001 c) assenyala també la falta de tradició en traductologia com un fet que dificulta la planificació del treball empíric (PACTE, 2001 c: 9):

En efecto, en el campo de la traducción todavía se echan en falta criterios que puedan considerarse comúnmente aceptados a la hora de formular hipótesis, diseñar la investigación, crear instrumentos, seleccionar sujetos, definir grupos experimentales y de control, reconocer las variables extrañas que puedan distorsionar los resultados, etc.

En aquest sentit, destaquem l'obra de Mayoral Asensio (1999 a), en la qual s'aprofundeix en el caràcter epistemològic de la traducció, en els diversos àmbits d'investigació, en els mètodes que s'hi empren i, en suma, en la maduresa d'aquesta disciplina (Mayoral Asensio, 1999 a: 91-92):

[E]n los Estudios de Traducción, no existe una teoría sino una gran diversidad de constructos teóricos [...]. Los paradigmas existentes son básicamente los paradigmas lingüísticos prevalentes [...]. La capacidad explicativa es muy reducida [...]. La capacidad de predicción es mínima [...]. La capacidad de formalización matemática de los principios

teóricos [...] es también nula. La situación es, pues, de una disciplina [...] muy poco madura e incipiente [...].

Agafant aquesta cita com a punt de partida, el que se'ns requereix no és decantar-nos per uns mètodes més acostats a les ciències exactes, sinó des de la idiosincràsia de les ciències socials.¹⁴⁰ En aquest sentit, la sociologia ha aconseguit equilibrar en la recerca les possibilitats de les metodologies quantitatives i qualitatives (King, Keohane i Verba, 2000), de forma que l'obtenció de dades que poden tractar-se de forma estadística (l'eina quantitativa per excel·lència en recerca social) per validar hipòtesis de forma més o menys exacta (vg. Toury, 1991: 56) quantitativament es combinen amb altres mètodes que permeten una comprensió profunda dels agents socials, de les causes i les conseqüències de les seues accions.¹⁴¹

En el nostre estudi hem combinat la recerca qualitativa amb la quantitativa i hem aplicat aquestes metodologies en fases distintes i amb propòsits diferents per arribar a la fi, a comprendre la relació entre el traductor jurídic i jurat el seu context socioprofessional. Pensem que les dues tenen una part pròpia en l'estudi que pretenem dur a terme i que ens poden il·luminar en sentits diferents. En els epígrafs que segueixen exposarem com hem desplegat aquesta metodologia i en les distintes fases que l'han constituïda. Cal advertir que en el que segueix només farem referència a la part experimental d'aquest treball, ja que altres qüestions metodològiques relacionades amb la recerca global d'aquesta tesi (determinar l'objecte d'estudi i les hipòtesis preliminars, contrastar-les bibliogràficament, formular les hipòtesis definitives, dissenyar la recerca, recollir les dades, analitzar-les i contrastar o falsar les hipòtesis), s'han explicat ja en la introducció d'aquest treball. A continuació, tractarem tan sols el procés seguit per al disseny, l'aplicació i l'anàlisi

¹⁴⁰ Vegeu la recategorització de la traductologia com a ciència social a Díaz Fouces (2001). Com es pot extraure de la natura del nostre estudi, ens plantejem postures semblants a la d'aquests estudis i, si més no, dubtem de la possibilitat d'ubicar la disciplina només en l'àmbit de les ciències humanes.

¹⁴¹ Aquesta dicotomia entre recerca quantitativa i qualitativa es fonamenta sovint en les grans teories de la sociologia nascudes de les idees de Durkheim (vegeu especialment 1895/1995) i de Weber (vegeu, per exemple 1904). El primer reclamava que els fets socials es consideraren *coses*, mentre que el segon atorgava major preeminència a la voluntat de l'individu en la interacció social.

de la descripció discursiva i sociològica que hem dut a terme per contrastar les hipòtesis.

Pel que fa a la recerca discursiva, ens basem en el model d'anàlisi que ja hem explicat en el capítol 3 (Marco Borillo, 2002) i que ens permet accedir a les formes de comunicació i significació de les paracultures que ens interessin en aquest treball. En el segon cas, hem adoptat mètodes proposats per diversos autors del camp de la sociologia (Pérez Serrano, 1994 *a*, 1994 *b*, o Combessie, 2000, per exemple, King, Keohane i Verba, 2000). Cal advertir que l'anàlisi discursiva apareix només en el darrer pas de la recerca, per tal com per a l'obtenció dels textos hem seguit els procediments que expliquen les obres sociològiques. Així doncs, en el que segueix justificarem l'ús d'aquesta metodologia en el nostre estudi i exposarem els diversos passos resseguits.

5.2.1. Disseny de l'estudi

En primer lloc, vam atendre als objectius que perseguíem per determinar quina seria la forma més efectiva de dur-los a terme i dissenyar les fases i la metodologia del nostre estudi conformement. Així, el que volíem esbrinar amb aquest estudi empíric era, en termes generals, la situació professional dels traductors jurídics i jurats i la seua producció. D'acord amb el que hem exposat en el primer capítol d'aquest treball, això implica accedir a dades sobre la situació social, institucional i conceptual de la professió en relació amb factors que afecten aquests traductors com a individus, com a grup i com a agents socials.

En primer lloc, volíem accedir a les circumstàncies que influeixen en el procés de producció, això és, en les diverses esferes de la professió del traductor jurídic i jurat i també a l'homogeneïtat d'aquestes condicions. Així, en un àmbit individual ens interessava accedir a informació relacionada amb la competència dels traductors jurídics i jurats i a la formació obtinguda en aquest sentit, a la seua relació amb el grup social i a la visió que tenen de si mateixos com a col·lectiu i, finalment, a la relació d'aquesta figura amb els clients i amb la resta de la societat. En un sentit oposat, volíem accedir també a dades relatives a la visió que la societat té del grup, a la situació institucional del grup com a sector més o menys consolidat i a l'elaboració conceptual de l'activitat que es relaciona amb la situació acadèmica de la disciplina.

Per obtenir algunes d'aquestes dades havíem d'interrogar directament els mateixos traductors, mentre que en altres casos havíem d'acudir a altres sectors socials o professionals i, d'altra banda, a fonts d'informació documental de natura diversa. Respecte a les dades que havíem d'extraure dels mateixos protagonistes de l'acció social, algunes eren de caire quantitatiu, mentre que d'altres requerien una comprensió profunda que no podíem perfilar *a priori* i que, per tant, no s'adeien a mètodes d'interrogació de grup, sinó a d'altres més particularitzants, com són les entrevistes a membres determinats del col·lectiu amb perspectives privilegiades, això és, informants, i l'anàlisi discursiva del producte del traductor jurídic i jurat. Quant a les dades que podíem obtenir d'altres sectors de població, aquestes eren de natura quantitativa respecte a la consideració social del grup, però en els marcs conceptual i jurídic o institucional es feia necessari una recerca bibliogràfica a través d'obres acadèmiques, legislatives i doctrinals. Finalment, els juristes eren també una font d'informació privilegiada pel que fa a altres factors relacionats amb el context de producció i ens podien oferir el perfil dels clients i els condicionaments relacionats amb les formes de comunicació en els contextos d'on parteixen els textos originals i on funcionaran els textos meta.

La informació que ens interessava en segon lloc era el procés d'elaboració que travessa la forma de comunicació des que arriba al traductor fins que arriba a l'usuari final i el grau d'homogeneïtat en la qualitat final. En aquest sentit, les dades són discursives i afecten el significat en els diversos nivells, estrats i rangs que té en compte el model d'anàlisi que adoptem en aquest treball. Així doncs, necessitàvem accedir als textos abans i després de l'elaboració per part del traductor, això és, als textos originals i als textos meta, i també a les formes de comunicació que imperen en la comunitat destinatària, això és, als textos originals de la paracultura jurídica del nostre Estat.

Tenint això en compte, vam delimitar quins mètodes eren més adequats per a l'obtenció de les diverses dades i quina era la seqüència més encertada. Així, vam establir tres perfils d'agents socials per a l'obtenció de les dades de caire qualitatiu i dos camps per a l'obtenció de dades bibliogràfiques i documentals. Els agents socials eren grups d'informants pertanyents a l'àmbit acadèmic de la traducció, a la pràctica de la traducció jurídica i jurada i al dret. Quant a les dades bibliogràfiques i documentals aquestes fan referència als juristes i als traductors com a professió i

abasten obres en suports distints. Altres dades requerien que obtinguérem un nombre de respostes més elevat i així vam dissenyar dos qüestionaris i el text original que hem esmentat anteriorment. Així, vam dissenyar entrevistes estructurades i semiestructurades, un qüestionari, una enquesta de carrer i un text original (com hem explicat abans en l'epígraf 5.1.1 d'aquest capítol) per poder analitzar les dades i unir-les a les que resultaren de les investigacions bibliogràfiques i documentals.

En el que segueix tractarem de forma detallada aquest disseny i exposarem com vam seleccionar els informants per a l'estudi en profunditat d'alguns aspectes de la professió, quins perfils vam escollir per conèixer diversos factors de l'activitat dels professionals, com vam dissenyar l'enquesta i el qüestionari i com vam determinar el procés que havíem de seguir en l'administració d'aquells i de la traducció i en l'anàlisi de les dades discursives i sociològiques.

5.2.1.1. Els informants

En una recerca social, els informants constitueixen individus que actuen de mediadors entre el grup i l'investigador. En el nostre cas, els informants ens han facilitat contactes en els diversos camps tractats, ens han proporcionat dades de partida i han corroborat algunes hipòtesis amb la seua experiència pròpia i dilatada; així mateix, alguns d'aquests informants ens han *autoritzat*, per dir-ho d'alguna manera, a entrar en contacte amb els membres del grup a causa de les posicions institucionals que ocupaven en el si del grup (càrrecs destacats de les associacions professionals, per exemple). Per diversificar els punts de vista dels informants i evitar el *sociocentrisme* que pot fer minvar l'objectivitat de la investigació, hem buscat la col·laboració de perfils diversos, de manera que poguérem evitar discursos institucionalitzats o partidistes. En el que segueix presentarem els informants principals d'aquesta recerca i els caracteritzarem a fi de situar el punt de vista des del qual s'han elaborat les informacions que ens han oferit.

La informant més important de la nostra investigació ha estat la Dra. Anabel Borja Albi, llicenciada en filologia anglogermànica i professora titular d'universitat en traducció jurídica que compta amb una experiència molt àmplia com a traductora jurada en exercici. La seva posició com a *mediadora* privilegiada entre el món acadèmic i el professional s'ha reproduït en aquesta investigació, ja que, com a directora de la tesi doctoral, ha conegut en tot moment els propòsits de les

indagacions. A través d'aquesta informant hem accedit a altres membres del col·lectiu; així mateix, ens ha guiat en l'obtenció de dades i s'ha pronunciat sobre diverses hipòtesis que han sorgit en el decurs de la recerca, de forma que hem pogut ajustar la recollida de dades amb l'opinió d'un membre expert que han pogut confirmar altres informants. Així mateix, ens ha facilitat l'accés a juristes d'aquest Estat i d'Anglaterra.

Un altre informant pertanyent a un camp completament distint, dins de la traducció jurídica i jurada, és Pedro Cladera Fontenella. Aquest professional es va formar en ciències empresarials i és traductor jurat en plantilla del despatx d'advocats Cuatrecasas, de Barcelona. Les seues funcions com a cap de la secció de traduccions són traduir en casos particularment especialitzats i actuar d'intermediari entre aquest prestigiós despatx d'advocats i altres traductors jurídics i jurats, als quals proporciona feina i imposa mètodes de traducció a través de la postedició de les traduccions. Aquest informant ens ha permès accedir a altres membres experts i, molt especialment, a les normes imperants en el mercat. En aquest sentit, s'ha pronunciat sobre diverses hipòtesis al respecte.

Cecil Leeland, és traductor jurat autònom amb una vasta experiència en el camp de la traducció jurídica i jurada. Exerceix com a traductor i intèrpret jurat entre l'anglès i l'espanyol i treballa per a despatxos d'advocats de tot l'Estat i també d'Anglaterra, d'on és originari. Aquest informant ens ha aconsellat sobre les vies per accedir als traductors jurídics i jurats de l'Estat i també ens ha oferit la seua visió experimentada sobre diversos aspectes que tractem en aquest treball.

També altres professionals i acadèmics ens han proporcionat dades sobre la pràctica professional de la traducció jurídica i jurada. Entre aquests, Pilar Arróniz (traductora de l'Audiència Nacional), Víctor González (cap del servei de traducció jurídica de la Unió Europea), Ramón Garrido (professor de traducció jurídica i antic traductor de la Unió Europea), Marián Córdoba (traductora jurada de recent incorporació al mercat) i Paz Marín (traductora jurídica també de recent incorporació al món laboral).

Com a informant institucional relacionat amb la traducció jurídica i jurada, hem comptat amb la col·laboració de Josep Peñarroja i Fa. Aquest professional, format en la carrera diplomàtica, combina l'exercici de la traducció jurada de l'anglès, el francès, l'italià i el portuguès a l'espanyol i el català amb la presidència

de l'Associació de Traductors i Intèrprets Jurats de Catalunya. La seua preocupació pel col·lectiu és destacada i coneguda pels traductors de tot l'Estat. Entre les iniciatives que du a terme per a la millora del treball professional, esmentem l'informe tramés a la Generalitat de Catalunya per a la constitució d'un col·legi de traductors de Catalunya. Josep Peñarroja ha constituït una autèntica porta d'entrada als traductors de Catalunya, ja que molts s'hi ha remés per sol·licitar referències respecte a la nostra recerca. Així mateix, ens ha oferit la seua opinió sobre diversos aspectes relacionats amb l'exercici professional i, molt especialment, sobre la posició del traductor jurídic i jurat en la nostra societat.

També com a informant institucional, hem comptat amb l'ajuda de Sever Salvador i Padrosa, responsable del Registre Professional de Traductors i Intèrprets Jurats de Catalunya i de les proves d'habilitació per a la traducció i la interpretació jurada d'altres llengües al català. A través d'aquest informant hem accedit al registre i a diversos aspectes relacionats amb l'habilitació de traductors i d'intèrprets jurats.

El professor Leo Hickey ha constituït també un informant privilegiat amb una posició intermèdia entre el món acadèmic (és catedràtic jubilat d'espanyol a la Universitat de Salford), la pràctica de la traducció a Anglaterra i els juristes anglesos. La seua formació gira entorn la filologia hispànica i el dret, té una llarga trajectòria com a docent de traducció jurídica entre l'espanyol i l'anglès i actua com a traductor i intèrpret de tribunals a Anglaterra. A través d'aquest informant hem pogut accedir a textos reals i a *solicitors* professionals que ens han proporcionat informació molt valuosa sobre els drets reals a Anglaterra, la redacció de documents jurídics i el procediment de la compravenda d'immobles. Així mateix, ens ha proporcionat referències bibliogràfiques sobre la figura del professional.

Kathreen Newton, és *solicitor* a Manchester, on treballa per al despatx Fleming. Aquesta informant té experiència en la compravenda immobiliària i en la traducció jurídica entre l'espanyol i l'anglès, en la qual s'ha introduït a través del màster en traducció jurídica de la Universitat de Salford. Gràcies a ella hem tingut accés a documents reals, als costums dels professionals en la redacció de *conveyances* i a aclariments específics respecte a alguns conceptes relacionats amb la compravenda de béns immobles.

Pauline Stewart és *solicitor* a Sheffield (Anglaterra), on està especialitzada en la compravenda immobiliària. A través d'aquesta informant hem pogut accedir a

convencions de redacció de *conveyances*, principalment, però també ens ha facilitat informació conceptual respecte a la compravenda.

Nicholas R. R. Smith, és *solicitor* a Londres, on treballa per a l'empresa De Pinna Notaries, en el Departament de Dret Espanyol. Amb una formació en dret, els seus coneixements d'espanyol li han permès especialitzar-se en la compravenda immobiliària a Espanya per part de clients anglesos. A través d'aquest informant, hem precisat qüestions relacionades amb el context de situació de la compravenda immobiliària des d'una perspectiva contrastiva.

En el context del nostre Estat, Inmaculada Nieto, notària de Castelló de la Plana, ens ha proporcionat documents reals de compravenda immobiliària i informació sobre la professió notarial, el procés de redacció i la protocol·lització de documents i el dret aplicable a la compravenda immobiliària (especialment assumptes fiscals). En aquest mateix sentit, a través de Carme Ramos, gestora de la propietat immobiliària de Vila-real, hem pogut accedir a altres aspectes del context de situació i, també, a textos reals.

Volem destacar la contribució de Joan Bernà i Xirgo, notari de Sant Just Desvern, quant a l'obtenció de documents de compravenda immobiliària en català. Aquest informant ens ha proporcionat dades sobre l'ús del català en aquest tipus de transaccions, ens ha oferit documents propis i d'altres col·legues i també ens ha atès consultes respecte al dret aplicable a la compravenda immobiliària i a l'ús del català en els documents notariais.

Pel que fa a l'obtenció de documents en català, Enric Travesset i Camprubí, tècnic lingüístic del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, ens ha proporcionat també l'accés a documents de compravenda i a professionals del dret que ens han ajudat a resoldre dubtes al respecte d'aquesta branca del dret.

En l'àmbit acadèmic del dret, el Dr. J.M. Badenas Carpio, professor titular de dret civil i magistrat de l'Audiència Provincial de València, ens ha proporcionat informació sobre els drets reals a l'Estat espanyol i sobre altres temes relacionats (hipoteques, especialment).

Finalment, Mayte Requejo, advocada, llicenciada en dret i ajudant de facultat de la Universitat Autònoma de Madrid, ens ha donat informació sobre la professió de l'advocacia, ens ha facilitat documentació a aquest respecte, del seu fons bibliogràfic

personal i d'altres col·legues del seu departament, i ens ha proporcionat també informació jurídica sobre la compravenda immobiliària.

Aquests que hem presentat són els informants amb què hem comptat en el nostre estudi, als quals reiterem el nostre agraïment des d'aquestes pàgines. Per distingir-los d'aquests, anomenarem *col·laboradors* a altres persones que vam contactar col·lectivament i que ens han proporcionat dades per a l'estudi que sovint ultrapassaven la informació que sol·licitàvem.

5.2.1.2. L'enquesta de carrer

Les enquestes de carrer són qüestionaris que es distingeixen pel tipus de mostratge, ja que la població a què s'aplica és la que passa per un lloc determinat en el moment en què es fa l'enquesta. En aquest tipus de mostratge, els llocs on s'administra l'enquesta i la relació de les preguntes i d'aquests llocs amb les hipòtesis que es volen comprovar són especialment rellevants.

En el nostre estudi, l'enquesta de carrer ens servia per conèixer quina relació hi havia entre el col·lectiu de traductors jurídics i jurats i la societat. En aquest sentit teníem algunes hipòtesis quant a la distribució de la població; en concret, que les persones relacionades amb el dret tindrien majors coneixements a aquest respecte que la resta de la població i que, en la resta de casos, el coneixement seria major en persones amb formació en lletres i en les que treballaven en el sector terciari en llocs amb responsabilitat, ja que tenien més oportunitats de necessitar els serveis d'aquests professionals.

Així doncs, la ubicació en què s'havien de desenvolupar les enquestes era a prop de llocs relacionats amb el dret (jutjats) i als centres de les ciutats, on els vianants tindrien una adscripció diversa, però on possiblement trobaríem una mostra representativa del sector terciari. Així mateix, vam escollir un altre lloc per obtenir mostres d'un altre tipus de població i vam sol·licitar la col·laboració a persones que passaven per una estació de trens. També vam preferir limitar l'extensió del territori i, així, vam delimitar l'estudi a la Comunitat Valenciana. Tot i així, esperem poder ampliar l'abast geogràfic de la mostra en investigacions futures que puguin continuar aquest treball.

El que volíem esbrinar amb l'enquesta de carrer era la visió que la societat té de la figura professional del traductor jurídic i jurat. Les preguntes s'interessen per

diversos aspectes de la funció d'aquest com a agent social i fan referència als factors inclosos en el marc de descripció de les activitat laborals que hem proposat en el primer capítol d'aquest treball. En concret, les qüestions són:

- Se sap què fa un traductor jurat?
- Quina és la percepció del servei?
 - És necessari?
 - És de qualitat?
- Es coneix quina formació requereix un traductor jurat?
 - Quantitativament, i
 - Qualitativament.
- Quina posició social se'ls atribueix?
- Quina posició econòmica se'ls atribueix?
- Existeix una cultura idealitzada?
- Es creu que els traductors jurats tenen algun tipus de situació d'influència en la societat?
- Els ens corporatius existents tenen presència en la nostra societat?
- Hi ha una percepció corporativista dels ens col·lectius?

Pel que fa a la redacció de les preguntes, en alguns casos era possible fer preguntes directes, mentre que en d'altres vam creure convenient posar un exemple i, en conseqüència, fer una pregunta parcial, ja que el tipus de mostratge ens feia acarar una multitud de perfils enquestats. Així, per exemple, a fi de saber si existia una cultura idealitzada sobre els traductors vam demanar al públic si coneixien algun personatge de ficció que es dedicara a la traducció jurada. A més a més, vam voler ubicar l'enquestat en la relació amb els traductors jurats i així vam preguntar-los si havien utilitzat mai els serveis d'aquests professionals. Després de la redacció definitiva, vam reagrupar les preguntes per obtenir una seqüenciació lògica per al lector, malgrat que amb la interpretació tornarien a tenir un altre ordre.

Altres ítems de l'enquesta responen a les pràctiques habituals en la confecció d'aquests instruments (Combessie, 2000). Així, vam donar als enquestats l'oportunitat d'afegir qualsevol comentari respecte a aquesta qüestió, abans de preguntar-los les dades personals que ens ajudaren a interpretar i distribuir les respostes (la matriu), com són l'edat, el sexe i la professió. Pel que fa a l'ordenació

d'aquestes preguntes en relació amb la resta del qüestionari vam seguir l'arranjament preestablert, que el situa al final de les preguntes, després dels comentaris que volgueren afegir.

Volem matisar que vam deixar les respostes obertes i no vam incloure una llista tancada de possibilitats perquè no podíem sospitar quines opcions captarien les idees que el públic tenia del traductor i també perquè una llista tancada pot fer que l'enquestat esculla una de les respostes proposades a l'atzar, quan en realitat no tindria cap coneixement sobre el que se li pregunta. La versió definitiva del qüestionari pot consultar-se en l'annex.

5.2.1.3. Sol·licitud de col·laboració

Per sol·licitar la contribució del grup seleccionat en l'experiment (vegeu l'epígraf 5.1.2.2 d'aquest capítol a la pàgina 290), vam redactar una carta a la manera d'*anunci* (Combessie, 2000: 54-55). L'anunci és un text breu que constitueix la presentació de l'origen i la intenció del qüestionari i que és el mateix per a tots els entrevistats. Així doncs, ha de servir per expressar una sèrie de dades: (1) la identitat de la persona o de l'organisme responsable; (2) el tema del qüestionari; i (3), optativament, (a) la importància o l'interès de l'enquesta, (b) el nombre de preguntes o el temps previst per completar-lo, (c) la garantia d'anonimat, (d) el procediment pel qual s'ha escollit les persones enquestades i (e) la data en què seria desitjable obtenir la resposta.

En el nostre cas, ens vam presentar de la forma menys acadèmica possible atès que els informants ens havien avisat de les suspicàcies que despertaven els universitaris en els professionals. Tot i així, volíem fer una impressió institucional perquè el receptor de la nostra petició no poguera pensar en cap moment que el que intentàvem era aprofitar-nos il·lícitament de la col·laboració gratuïta d'altres professionals en la confecció de memòries de traducció o d'una traducció real. En aquest anunci vam plantejar també la intenció que ens movia a sol·licitar la col·laboració (l'elaboració de la tesi doctoral), l'existència del qüestionari i la relació entre aquest i la traducció.

Per evitar que l'ajuda que ens proporcionaven els enquestats en la nostra investigació representara un càstig per a ells, volíem facilitar la impressió a l'entrevistat de participar d'una forma activa en la solució del problema que dona origen a aquest treball perquè se sentira identificat amb aquest problema. Així doncs,

vam decidir incloure les dades considerades optatives, perquè, d'una banda, la persona enquestada no es trobara incòmoda per considerar que intentàvem abusar del seu temps i, de l'altra, per assegurar un nombre significatiu de respostes. Pel que fa a l'anonimat, vam creure convenient garantir-lo en aquest primer contacte per evitar desconfiances. També vam incloure la referència al termini que ens plantejàvem com a òptim, tot i que teníem previst d'ampliar-lo posteriorment si els resultats ho aconsellaven. A més a més, vam afegir un esment als recordatoris que aniríem enviant periòdicament. Aquests recordatoris tenien la intenció d'augmentar les probabilitats que la sol·licitud de col·laboració arribara al traductor en un moment oportú, en el qual la feina li permetera dedicar-nos una part del seu temps.

Atès que no podíem posar-nos en contacte amb tots els individus a través del mateix mitjà per les dades de què disposàvem (de vegades l'adreça de correu electrònic, d'altres el número de fax i d'altres l'adreça postal), vam modificar lleugerament el text segons el mitjà pel qual fèiem arribar la sol·licitud. Aquests canvis, però, tan sols afecten fragments del text en què ens referíem al mitjà de comunicació que estàvem utilitzant.

Quant a la resta d'informació que podíem incloure optativament en l'anunci, vam preferir no fer-ho per diverses raons. En primer lloc, no volíem explicitar el temps que es tardava a contestar les preguntes i a fer la traducció perquè aquesta era una de les preguntes del qüestionari i perquè en el grup de control (vegeu la pàgina 319 d'aquest capítol) hi havia hagut oscil·lacions considerables. Finalment, en relació amb el procediment pel qual s'escollien les persones enquestades, vam creure que la publicitat de les dades dels traductors jurats del nostre Estat a través de diferents mitjans feia innecessària aquesta informació.

Pel que fa als recordatoris, aquests es redactaven, com la carta, com una sol·licitud i preteníem evitar en tot cas que la nostra petició semblara una exigència, ja que depeníem per complet de la voluntat dels traductors als quals ens adreçàvem. La redacció d'aquests recordatoris i de la carta inicial pot consultar-se en l'annex.

5.2.1.4. L'encàrrec de traducció

A l'hora de decidir-nos per analitzar una única traducció va ser determinant que totes respondrien a un únic *encàrrec*. L'encàrrec de traducció és la petició que el client formula al traductor en relació amb el servei que vol obtenir. El traductor se

serveix d'aquesta informació per prendre moltes decisions relacionades amb procediments, mètodes de traducció i usos lingüístics (vegeu, per exemple, Fraser, 1996, 2000). En la sol·licitud de serveis el client pot donar una gamma diversa d'informació, però en el nostre cas vam decidir oferir els paràmetres que Fraser considera essencials.

Així doncs, en l'encàrrec, vam definir l'audiència del text, el propòsit i les condicions d'utilització de la traducció de la forma següent:

un text que serviria per simular l'encàrrec d'un despatx d'advocats que representa un ciutadà espanyol el qual desitja adquirir una propietat a Gran Bretanya

L'estudi que hem citat de Fraser assenyala que en casos reals el traductor no sempre compta amb una informació tan detallada de l'encàrrec (Fraser, 2000: 53 i s.), de forma que l'explicitació podria considerar-se una manipulació de les condicions reals de treball. Tot i així, en el cas de la traducció jurídica i jurada, aquesta falta d'informació no sol donar-se i el que podria semblar una diferència respecte a les condicions reals en què se sol trobar el traductor, és de fet un intent per pal·liar les disparitats possibles. Volem dir que, d'acord amb els nostres informants, el traductor professional pot extraure del client part d'aquesta informació ja que les tarifes per a una traducció jurada (amb uns usos molt definits) i la traducció no jurada són diferents i sempre s'informa al client perquè esculla, si no és que aquest ja sap què vol. Una vegada conegut això, el gènere que es tradueix també ofereix molta informació pel fort arrelament dels textos jurídics a una gamma limitada de situacions.

En les nostres converses amb els informants, resulta també molt significatiu el fet que de vegades el client ofereix més dades de les necessàries quan considera el traductor un aliat en una situació problemàtica (pensem en un detingut, per exemple, o en les parts d'un conflicte) o quan el tracta amb respecte perquè hi ha treballat més vegades i el considera un expert. Per contra, també hi ha altres casos en què la informació és un bé escàs per motius de falta de confiança en la confidencialitat o per motius relacionats amb diferents posicions sociolaborals, com pot ser la relació entre un jutge i una intèrpret de tribunals.

En el nostre cas, la relació interpersonal no ens permetia oferir pistes pel que fa a l'encàrrec, ja que declaràvem les nostres intencions de bon començament i no

finíem ser un client autèntic. Amb aquestes circumstàncies, vam creure que la manipulació de les condicions reals era menor si explicitàvem l'encàrrec.

5.2.1.5. El qüestionari

El qüestionari és un mètode de recollida de dades que té per funció verificar la generalització de la informació i ampliar-ne la representativitat. S'aplica, llavors, una vegada s'han obtingut dades amb mitjans de recerca profunda, com és l'entrevista. A diferència d'aquesta, el qüestionari consisteix en un conjunt de preguntes que planteja a tots els qüestionats els mateixos interrogants en termes idèntics i amb el mateix ordre.

En el nostre estudi, denominem *qüestionari* el full de preguntes que vam distribuir a tots els col·laboradors, tot i que també podríem considerar que el conjunt de textos que vam trametre als enquestats conformen un únic qüestionari, ja que es correspon amb l'estructura que marquen els paràmetres tradicionals. D'acord amb les pràctiques més esteses en sociologia, un qüestionari comença amb un *anunci* que, en el nostre cas va consistir en el missatge del correu electrònic o de la primera pàgina del fax, depenent del sistema de comunicació pel qual vam remetre el qüestionari. Tot i així, atès que seqüencialment el qüestionari havia d'emplenar-se després de la traducció, vam considerar escaient un petit recordatori al principi dels fulls de preguntes referit a la confidencialitat de les dades i a l'ús d'aquestes:

Recordeu que la informació que ens faciliteu serà tractada de forma confidencial i que les dades s'utilitzaran únicament en la investigació del projecte de tesi doctoral 'La traducció jurídica, una activitat professional intergenèrica'.

Pel que fa a les preguntes, les consideracions que cal fer-hi són diverses, però la més important és la selecció de les dades interrogades. Atès que es tractava de comparar entre els distints individus col·laboradors quins eren els coneixements, les destreses i les actituds que els caracteritzaven i els diferenciaven com a grup, vam considerar molt útil el qüestionari dissenyat pel grup PACTE, interessat en la competència traductora. Gràcies a la Dra. Hurtado Albir, vam accedir a aquest document (PACTE, 2000 *b*) i vam establir els blocs temàtics per utilitzar-los en el nostre qüestionari.

Entre les qüestions que estableix aquest document podem distingir les preguntes *matriu*, és a dir, les que s'interessen per les dades personals de l'entrevistat (edat i sexe), preguntes sobre aspectes de l'exercici professional i sobre qüestions formatives i també sobre reflexió teòrica bàsica general. En el nostre cas, calia adaptar aquestes dades als nostres interessos, però aquest qüestionari constituïa un punt de partida que ens ajudaria en la redacció de les preguntes i en la selecció dels ítems relacionats amb els nostres objectius.

En aquest qüestionari havíem d'establir en primer lloc de forma clara quins eren els objectius que perseguíem a fi d'ajustar-hi els blocs temàtics. En termes generals, ens plantejàvem establir de forma col·lectiva quins eren els coneixements, les destreses, les actituds i els valors dels traductors jurídics, això és, la competència que conforma el component individual de la professió (vegeu el capítol 1 d'aquest treball). En aquest sentit, vam utilitzar el model de competència traductora que ha dissenyat el grup PACTE i que podem veure sintetitzat en la figura que segueix. Més endavant tractarem de forma més detallada les diverses subcompetències en què aquest grup divideix la competència traductora i que recullen diferents coneixements, destreses, habilitats, actituds i valors.

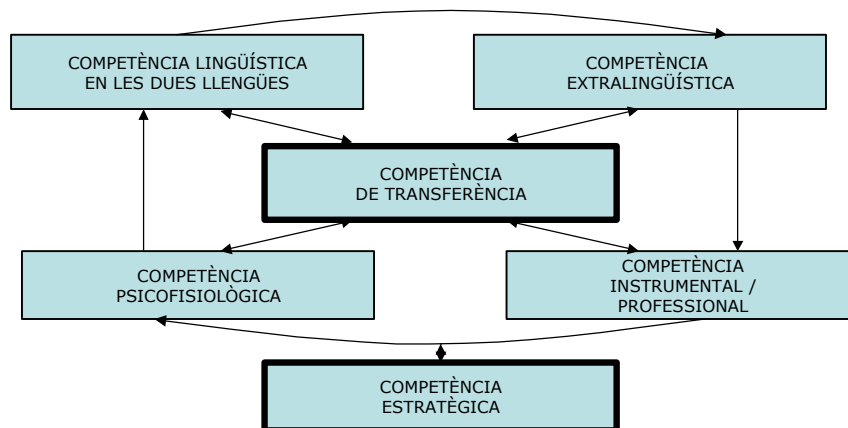

Figura 13. Model holístic de la competència traductora segons PACTE (2001 a)

En el camp de la competència extralingüística, atès que el text s'emmarca en un àmbit d'especialitat i, dins d'aquest, en la branca dels drets reals, ens interessava ser capaços de jutjar la producció textual del traductor en relació amb el grau de domini del *dret immobiliari*. A banda de la branca concreta del dret que tracten els textos i a causa de la diversificació d'especialitats en l'exercici de la traducció jurídica i jurada (i del dret), volíem conèixer també quin grau de coneixements tenien els traductors en la ciència jurídica, tant en la diacultura britànica com en la de l'Estat espanyol (un coneixement *bicultural* en les paracultures en qüestió). En aquest sentit, ens interessava quantificar el coneixement referit a l'àrea en què s'emmarca el text per saber si, com ens diu Neubert (2000: 3), és necessari, des del punt de vista pràctic de la professió, que el traductor siga un *expert* també en aquest camp.¹⁴²

¹⁴² La proposta de Neubert (2000) fa un èmfasi acusat en els coneixements del camp que tradueix el professional: «Translators should be specialists in all areas in which they have to operate as part of their professional work.» (Neubert, 2000: 3). Tanmateix, aquest autor incorpora una característica (*approximateness*) essencial en la definició de competència traductora que ens fa pensar en la relativitat del comentari que introdueix aquest article. En aquest sentit, ens atrau més la proposta de PACTE en què se situen en un mateix nivell altres subcompetències (relacionades amb actituds i destreses), com l'estratègica i la instrumental, que amorteixen la necessitat de coneixements en el camp d'especialitat (subcompetència extralingüística per a PACTE) i la supleixen amb un interès per

Pel que fa a la forma de les preguntes relacionades amb coneixements declaratius, no volíem preguntar per un concepte en concret perquè així no podríem discernir si s'ha documentat per a la traducció que nosaltres li vam proposar i té uns coneixements que potser no passaran de la memòria a curt termini o si ha interioritzat aquest coneixement. Per esbrinar quins coneixements té interioritzats vam creure que la millor forma era una pregunta directa, tant pel que fa al sistema britànic com espanyol. La forma final de la pregunta va ser la següent per a les dues paracultures jurídiques:

Teniu coneixements sobre dret immobiliari anglès? (Quantifiqueu-los del 0 al 10.)

Us heu format en dret anglès? ___ Sí ___ No Com? (Podeu triar més d'una opció.)

Formació autònoma	Contínuament	Cursos de formació	Freqüents
	A propòsit d'alguna traducció		Esporàdics
	Altres		Fa temps
Ensenyament universitari	Diplomatura o llicenciatura	Altres. Especifiqueu: _____	
	Altres cursos universitaris		

Amb tot, d'acord amb les nostres hipòtesis, havíem de delimitar la competència del professional en tres sistemes distints: el sistema original, el sistema receptor i, en el si d'aquest, el sistema de la traducció. Llavors, en relació amb aquests coneixements extralingüístics, ens interessaven també els que fan referència a la paracultura pròpia del traductor. En relació amb aquests coneixements del camp de la traducció, hem distingit, d'acord amb les investigacions sociològiques sobre les professions, un coneixement formal i abstracte¹⁴³ i un altre d'operatiu, dins del qual hem agrupat diversos tipus atenent a les subcompetències identificades pel grup PACTE: professionals, instrumentals, estratègics, de transferència, lingüístics, extralingüístics (culturals) i psicofisiològics. Amb aquesta decisió, conferim major importància als coneixements extralingüístics sobre la traducció de la que hi atorga el grup PACTE (vegeu, per exemple, PACTE, 2000 a), en relació amb els nostres

la formació contínua (actitud) i amb el domini dels mitjans per aconseguir aquests coneixements (destreses).

¹⁴³ En canvi, PACTE insereix aquest coneixement dins de la subcompetència extralingüística.

propòsits d'establir el grau de professionalitat que podem atribuir als traductors jurídics i jurats.

En relació amb el dret i amb la traducció, ens interessava també el paper del coneixement *certificat* per tal de saber quin valor atorga el col·lectiu professional a la formació acreditada en els diferents àmbits que hem comentat, això és, en dret espanyol, en dret anglès i en traducció. En aquest sentit, havíem de tenir en compte les modalitats formatives (ensenyament universitari, cursos de formació continuada, etc.) i relativitzar-les d'acord amb l'extracció del traductor concret. Amb això volem incloure tant l'individu que ha decidit la trajectòria en traducció abans de l'educació universitària i que escull aquesta formació com a diplomatura o llicenciatura com la persona que des d'una formació diferent acaba especialitzant-se en aquest sector.

Pel que fa als coneixements lingüístics, a banda dels que poden derivar-se de la traducció que ens van fer arribar, en el qüestionari vam creure convenient, com en el cas dels coneixements de dret, demanar directament al traductor que hi reflexionara i ens donara, a imitació del qüestionari de PACTE, un valor per a la comprensió escrita i un altre per a l'expressió també escrita. Així mateix, vam considerar útil per als nostres propòsits conèixer el crèdit que atorguen a la certificació institucional en relació amb els idiomes. Vam creure també important la llengua de recepció dels coneixements d'especialitat, ja que aquesta podia determinar la precisió terminològica, especialment en el cas de la traducció al català per la situació sociolingüística de la llengua. Com a darrera pregunta relativa als coneixements lingüístics, vam demanar també, seguint PACTE, quina era la llengua materna dels subjectes col·laboradors.

Quant als coneixements laborals,¹⁴⁴ hem sol·licitat dos tipus de dades. D'una banda, preguntàvem el preu de la traducció, la qual cosa pot saber-se fàcilment consultant els butlletins o les pàgines web de les associacions. Tanmateix, necessitàvem també inquirir per coneixements que no podien aconseguir-se d'aquesta forma sinó amb una socialització àmplia en el camp professional, per la

¹⁴⁴ En aquest cas, PACTE (Hurtado Albir, 1999 *a*) parla de *competència professional*, però a fi d'ampliar el concepte per incloure-hi qüestions que la sociologia tracta com a professionalisme hem preferit canviar aquest terme pel de *competència laboral*. A més a més, en relació amb aquesta subcompetència hem fet altres alteracions i, així, l'hem dividida en dos grups: la subcompetència professional d'una banda i la instrumental d'altra.

qual cosa vam optar per demanar quin tipus de client demanaria la traducció i també, en un nivell més profund de coneixement del mercat, la funció que s'atorgaria al text traduït. Vam voler incloure aquestes preguntes relacionades amb l'ús final del producte per poder entendre també la conducta textual dels traductors d'acord amb el concepte de *causalitat de la probabilitat* de Bourdieu (1976), segons el qual el que pensem que pot ocórrer determina la nostra forma d'actuar o, emprant la terminologia del filòsof, el futur probable és un dels elements que determinen l'acció a través de les representacions que en tenim (Bourdieu, 1976).

Pel que fa a les actituds que podem inserir en la subcompetència laboral, volíem avaluar l'escepticisme, la cooperació amb altres col·legues, la consciència de la necessitat permanent d'actualitzar coneixements i el rigor, entre una llista considerable de possibilitats. Les opcions que ens vam plantejar en aquest sentit eren: les habilitats socials per tractar amb els clients, l'adequació de capacitats i pràctiques al mercat de treball, el coneixement de les obligacions professionals amb l'estat, el coneixement de la funció del traductor en la societat i de les competències pròpies, l'autoconsciència de les capacitats professionals, la interiorització de la voluntat de servei a la societat i de la necessitat de pràctiques deontològicament acceptades, la prioritització de la qualitat, la presa de consciència de la necessitat permanent d'actualitzar coneixements, l'adquisició de consciència de grup, l'homogeneïtzació del coneixement, la solidaritat comunitària i l'adquisició d'una identitat professional. Tot i així, som conscients que la llista no esgota les possibilitats.

En aquest sentit, i per reduir el nombre de preguntes, vam optar per subsumir algunes d'aquestes qüestions en altres ítems. Així, la cooperació amb altres col·legues apareixia com una opció de la pregunta relativa a la documentació; l'escepticisme podia aparèixer en la resposta sobre la seguretat i també en la relació de fases que se segueixen en la traducció a través de la importància conferida a la revisió i a la documentació, per exemple; la consciència de la rellevància del reciclatge en l'exercici de la professió apareixeria en la selecció de les opcions de formació en les preguntes relacionades amb coneixements sobre dret i traducció; finalment, el rigor es veuria en la solució de problemes de la tercera pregunta, en la narració de les fases de traducció i en la traducció mateixa.

Pel que fa als coneixements instrumentals, vam considerar indicatiu la presentació del text (lletra manual, mecanografiat o imprès, preservació del format,

etc.) i també el coneixement de les fonts de documentació. En aquest sentit, vam creure que la millor forma d'esbrinar el que volíem no era restringir la pregunta al cas concret de la traducció proposada, ja que la major o menor familiaritat amb aquest text podia falsejar les dades. Així, la vam formular de manera més general.

Quant als coneixements estratègics, vam preguntar pels problemes que plantejava la traducció i per la manera de solucionar-los. En aquest cas vam deixar una pregunta completament oberta per conèixer com estructurava el mateix agent social les seues dificultats i també per saber com utilitzava el col·laborador la terminologia pròpia del camp d'especialització, que, com ja hem comentat més amunt, constitueix un dels trets característics de les professions.

En la subcompetència de transferència incloem qüestions com el control d'interferències, que implica una capacitat psicofisiològica per allunyar-se del text, però també ens interessa especialment la percepció del que ha de ser una traducció, com un ens separat del text original. En aquest sentit, vam formular aquestes preguntes:

Creieu que els lectors de la traducció poden pensar que es tracta d'un original?

Heu fet alguna cosa per evitar que el lector crega que la vostra traducció és un document jurídic original?

Una altra qüestió en aquest mateix sentit són les fases (no necessàriament consecutives) que recorren els col·laboradors a l'hora de fer una traducció. De la mateixa forma que en el cas anterior, vam escollir una pregunta oberta a aquest respecte, tot oferint termes conscientment generals per referir-nos a algunes de les fases possibles:

Quines són les fases que recorreu per a fer una traducció? (Per exemple: comprendre, documentar-se sobre el dret anglès, sobre el dret espanyol, redactar, revisar, etc.)

A més de qüestions relacionades amb les competències, en vam incloure d'altres que es relacionaven amb la situació laboral dels col·laboradors i que ens proporcionarien indicis sobre el grau de professionalització entre els traductors jurats. En aquest sentit, vam preguntar-los el grau de dedicació a la traducció (completa o parcial), si la dedicació a l'especialització era completa o si es barrejava

amb altres tipus de traducció, si treballaven en l'especialització amb diverses llengües i com havien iniciat la dedicació a aquesta activitat i en quin any.

Pel que fa a les dades matriu, vam optar per eliminar-les d'aquest qüestionari per dos motius. En primer lloc, preteníem eliminar reticències en oferir dades personals i, en segon lloc, la nostra intenció no era distingir resultats atenent a sexe, nacionalitat o edat, sinó més prompte a dedicació, a llengua materna o anys d'experiència. Així doncs, no vam demanar als nostres col·laboradors aquestes dades, però en el cas del sexe ho podíem delimitar ja que la traducció o el qüestionari ens arribaven a través del mateix traductor.

Finalment, vam donar l'oportunitat a l'enquestat d'afegir qualsevol comentari que li haguera suscitat la traducció o el mateix qüestionari i vam demanar si estaria disposat a col·laborar en altres fases d'aquesta investigació. En fer aquesta pregunta ens plantejàvem la precisió de respostes que ens paregueren ambigües, però també la possibilitat de continuar la recerca sobre la figura professional del traductor jurídic i jurat que iniciem amb aquest treball.

En molts dels casos, oferíem una llista tancada de possibilitats que, d'una banda, alleugereix el ritme en respondre i, de l'altra, en facilita la interpretació. Tot i això, en alguns casos es demanaven respostes extenses per diferents motius, ja sia per observar les tries terminològiques dels enquestats o perquè se sentiren lliures d'oferir els detalls que consideraren oportuns.

L'ordre que hem seguit en aquesta exposició no es correspon en la majoria dels casos amb el que presenten els diferents ítems del qüestionari final. Després de la redacció de les preguntes, havíem d'ordenar-les perquè presentaren una successió lògica per al col·laborador i, en els casos en què era possible, perquè les preguntes anteriors clarificaren el sentit d'altres posteriors. La versió definitiva del qüestionari que vam trametre als col·laboradors es pot consultar en l'annex.

5.2.1.6. Les entrevistes

A més de l'enquesta i del qüestionari, un altre mètode utilitzat va ser el de les entrevistes. Aquest mètode consisteix en una conversa directa amb l'informant a fi d'obtenir dades i orientacions sobre la pertinència d'aquestes i altres informacions que guien la recerca o que solucionen algun problema relacionat amb aquesta.

En l'ús del mètode de les entrevistes per a la nostra recerca podem distingir-ne de dos tipus atenent a la fase de la recerca en què van tenir lloc. En un primer moment, aquestes entrevistes eren semiestructurades, en el sentit que disposàvem d'una guia de temes per tractar relacionats amb les nostres hipòtesis per confirmar-les, matisar-les o abandonar-les. Tot i aquesta llista, les entrevistes es van desenvolupar de forma lliure i no vam intentar restringir els temes ni parar la intervenció de l'entrevistat en cap sentit. Val a dir que aquestes entrevistes amb els informants van enriquir en gran mesura la nostra visió dels aspectes professionals de la traducció jurídica i jurada.

Un altre tipus d'entrevistes tenien a veure amb dubtes més o menys concrets que se'ns plantejaven sobre un assumpte determinat en moments més avançats de l'estudi. En aquests casos, a diferència de les entrevistes inicials, la majoria de comunicacions es van dur a terme a través del correu electrònic o del telèfon i no cara a cara, com vam fer en les entrevistes inicials.

Els temes tractats en aquestes entrevistes són diversos i, en el cas del dret, feien referència majoritàriament a la redacció de documents o a dubtes concrets (com ara la diferència en dret anglès entre *convey*, *assign* i *demise*, tres verbs que apareixen en contractes relacionats amb béns immobles). Pel que fa a la professió del traductor jurat, hem confeccionat una llista de temes generals al llarg de les diverses trobades amb els informants. Val a dir que no es tractaven tots els temes en tots els casos i que la tria depenia del perfil de l'informant i, també, dels seus interessos.

Els assumptes escollits han estat els següents:

- a. Rellevància i prestigi social del traductor jurat;
- b. Posició relativa a altres tipus de traducció;
- c. Profunditat dels coneixements en les branques d'especialitat relacionades amb la traducció jurada;
- d. La formació contínua;
- e. Situació econòmica dels traductors jurats;
- f. Pressió fiscal de l'Estat;
- g. Tarifes aplicables;
- h. Jornada laboral (hores, paraules, festivitats, etc.);
- i. Vies d'accés al mercat laboral;

- j. Factors que influeixen en l'èxit professional;
- k. La institucionalització dels estudis amb la diplomatura i la llicenciatura;
- l. Preparació dels diplomats i dels llicenciats;
- m. Els processos d'habilitació;
- n. Funció dels coneixements teòrics sobre traducció i traductologia;
- o. L'ús pràctic de la terminologia de la traducció i de la traducció jurada;
- p. Comunicació amb el client;
- q. Posició en l'administració;
- r. Relació amb altres sectors professionals;
- s. Voluntat d'associacionisme i actituds en les associacions;
- t. Funció de les associacions;
- u. Solidaritat comunitària dels traductors jurats;
- v. Les possibilitats de creació d'un col·legi professional i conseqüències previsibles de la col·legiació;
- w. Estat legislatiu de la professió;
- x. Possibilitats de canvi de la situació sociolaboral dels traductors jurats;
- y. Particularitats de l'exercici quotidià (gèneres que es tradueixen i tipus de client);
- z. Decisions de traducció (mètodes i tècniques).

La informació que vam obtenir a través d'aquest mètode de recerca social s'anirà oferint en els capítols 7 i 9.

5.2.1.7. Suport informàtic

Per a la gestió de les dades obtingudes dels diferents registres de traductors i intèrprets jurats vam comptar amb una base de dades programada amb Visual Basic per Martí Ibarz Roger, enginyer tècnic en informàtica. A través d'aquesta eina, que funciona amb Microsoft Access i Microsoft Outlook, podíem enviar tants missatges personalitzats com necessitàrem introduint el text una sola vegada. Així, en el disseny d'aquesta base de dades vam sol·licitar que els missatges distingiren per sexe (a fi de saludar com a Sr. o Sra.) i per idioma (català o espanyol) a fi de comunicar-nos amb el traductor jurat en l'idioma per al qual estava habilitat.

D'altra banda, el programa ens permetia discriminar també els traductors d'acord amb les dades de què en disposàvem a fi d'utilitzar el mitjà més àgil en cada cas. En aquest sentit, vam prioritzar el correu electrònic i, després d'aquest, el fax. A causa de la lentitud i el cost de la carta postal, vam deixar de contactar amb els traductors que només oferien aquestes dades (aproximadament 200 dels 900 que havíem inclòs en la bases de dades).

En la generació de documents, els enviaments a través del correu electrònic trametien automàticament el text amb els annexos pertinents. En el cas del fax, s'imprimien els textos amb la composició correcta (en l'idioma corresponent i amb la salutació personalitzada) per poder-los enviar a través del fax convencional.

Una altra facilitat que ens proporcionava l'aplicació informàtica era deixar d'enviar recordatoris a les persones que rebutjaren la nostra sol·licitud i a aquells traductors que ens hagueren fet arribar ja la seua col·laboració. En aquest sentit, en la introducció d'aquestes dades podíem escollir diverses opcions per als casos en què el traductor jurat ens oferia un motiu per no atendre la nostra petició d'ajuda, de forma que aquest sistema ens permetia transformar part del rebuig en dades que podrien donar-nos informació respecte a la professió. En aquesta il·lustració apareix un registre model.

Habilitats TRJ angl-cat

Núm Calc. Num. # Trad. Cat.

Tipus

Sexe

Nom

Cognoms

@

Postal

CP

Localitat

Tel Tel2

Fax

Observacions:

TipusResposta

Rebut

Falta Temps

Vol Cobrar

No Respon

No Capacitat

No fer Publica

No Enviar Recordatoris

Registro: 574 de 907

Figura 14. Exemple dels registres inclosos en la base de dades utilitzada en els enviaments generals als traductors jurats

Com es pot veure, incloem sexe, idioma estatal de l’habilitació, número de registre en el cas del català¹⁴⁵, nom, cognoms, adreça de correu electrònic, adreça postal, codi postal, localitat, dos telèfons, fax i observacions, a més de les opcions que eviten que s’hi envien recordatoris.

En tot moment, podíem saber l’estat de les respostes a través d’informes i consultes programats en la base de dades. En la figura següent podem veure la finestra des de la qual escollíem aquestes opcions.

¹⁴⁵ La Generalitat de Catalunya distingeix els traductors jurats a través de l’ordre d’inscripció al Registre de Traductors i Intèrprets Jurats de Catalunya.

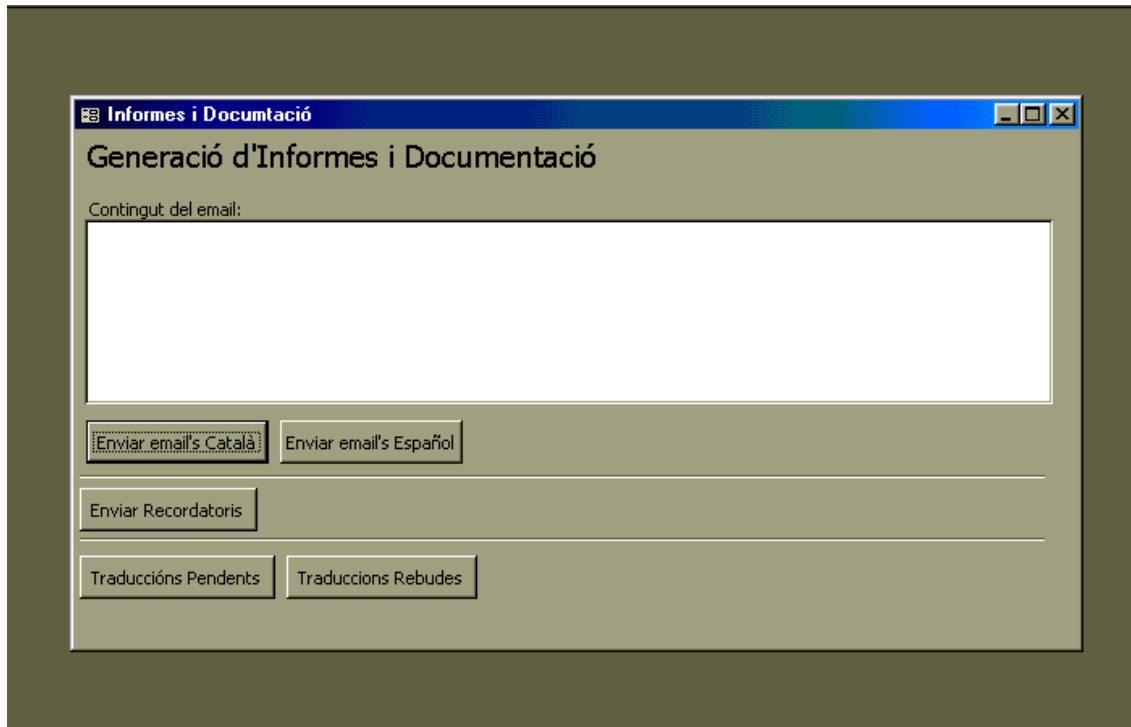

Figura 15. Finestra per a la generació d'informes i de documents

En acabar el treball per a aquesta tesi doctoral no creiem lícit conservar aquesta informació sense l'autorització dels traductors jurats. Tanmateix, atès que ens plantegem aquest estudi com un primer pas d'una recerca-acció (Goyette i Lessard-Hébert, 1988, Kemmis i McTaggart, 1988), hem sol·licitat aquesta autorització per conservar les dades de les persones que vulguen participar d'una forma o d'una altra en les activitats que puguin sorgir d'aquesta iniciativa.

5.2.2. Recollida de dades

Una vegada dissenyats els microestudis i, especialment, l'estructura de l'experiment, vam començar a administrar l'enquesta de carrer, el qüestionari i la traducció als sectors pertinents. En un primer moment, l'administració es va plantejar com una prova preliminar per a la qual vam comptar amb un grup de control que ens va permetre d'eliminar defectes en la redacció, en l'estructura o en la concepció de l'experiment. Després de les correccions que se'n van derivar, ens vam adreçar als grups definitius amb resultats diferents. Amb alguns dels col·laboradors hem mantingut una comunicació fluïda durant el treball efectuat per a aquesta tesi i també posteriorment, mentre que altres s'han sentit molestos amb la petició i encara altres

no han donat cap contestació als missatges enviats. Els resultats dels microestudis els explicarem en els capítols posteriors (7 i 9) d'aquesta segona part, mentre que ara ens centrarem en la manera en què es va desenvolupar l'administració d'aquests.

5.2.2.1. Proves preliminars

En un primer moment, abans de fer arribar l'enquesta i el qüestionari als diferents sectors de població vam dur a terme una sèrie de proves preliminars per verificar l'eficiència del disseny per a la recollida de dades. Així, vam seleccionar una mostra aleatòria en el cas de l'enquesta de carrer i la vam fer arribar a persones amb perfils distints (estudiants de la Universitat Jaume I i treballadors dels sectors primari, secundari i terciari en diferents entorns). Com a resultat d'aquestes proves vam poder corregir deficiències de redacció i vam precisar algunes qüestions.

En el cas de les dades que havíem d'obtenir dels col·laboradors i a fi d'esbrinar diferents qüestions, vam sol·licitar a un grup de traductors jurats i de llicenciats en traducció que coneixíem que se situaren en les circumstàncies en què els traductors jurats rebrien la nostra petició. Així doncs, vam administrar la carta de presentació, el text original i el qüestionari a dos grups de control amb dues intencions diferents.

El primer grup estava format per alguns dels informants i els vam demanar que ens donaren les seues impressions respecte a la carta de presentació de l'experiment, les preguntes del qüestionari i el text per a la traducció (dificultat i llargària del text). Pel que fa a la carta i al text traduït, no ens interessava tant la traducció propiciada com saber si un traductor professional consideraria atractiva la invitació i ajustada l'extensió del text. Es tractava d'incitar amb la carta i de no abusar amb la traducció. Després de recollir les impressions ens vam fixar en les respostes donades per veure si la informació que s'hi contenia era la que ens interessava per al nostre estudi i, en cas contrari, precisar la pregunta.

Aquesta prova preliminar es va fer de forma successiva per tal que les correccions que ens permetia fer un informant arribaren al següent i comprovar així el sentit de la nostra correcció. Després d'aquesta petició als informants vam seleccionar altres individus (llicenciats en traducció i traductors jurats) perquè ens donaren el mateix tipus de dades sense cap coneixement previ respecte al que es buscava amb l'experiment, de forma que la carta de presentació (i les consultes que ens volgueren fer posteriorment) era l'única font d'informació al respecte. Així vam

poder esbrinar més dificultats que es podien plantejar als col·laboradors i respostes possibles en les quals no havíem pensat.

Després d'aquestes proves preliminars vam arribar a una redacció definitiva de l'enquesta i del qüestionari que vam administrar de forma diferent als sectors pertinents.

5.2.2.2. Administració de l'experiment

L'enquesta de carrer es va dur a terme de forma autoadministrada amb la presència física d'un enquestador que esperava les respostes i s'oferia a solucionar dubtes sense oferir informació respecte a les qüestions que es demanaven, de manera que l'enquestat omplia els diferents ítems per si sol. En aquesta fase de l'estudi vam comptar amb la col·laboració de diferents persones que van fer arribar les enquestes a diversos sectors de població i a territoris distints de la Comunitat Valenciana. En conjunt, vam obtenir 492 enquestes que analitzarem en el capítol 7 d'aquest treball.

El qüestionari i la traducció es van administrar de forma que el col·laborador comptara amb la màxima autonomia possible. Així, els traductors jurats rebien la sol·licitud i a partir d'aquest moment podien escollir quan contestaven i què contestaven sense la presència de l'enquestador. Això no obstant, ens vam oferir a solucionar qualsevol dubte a través del correu electrònic, del telèfon o del fax. En rebre aquestes consultes, el temps de resposta no excedia d'un dia fins al mes de maig, en què per diversos motius no vam poder accedir al correu electrònic amb la mateixa freqüència i entre la recepció de la consulta i la resposta transcorria entre uns minuts i una setmana. Vam pensar que la velocitat en les nostres contestacions era cabdal perquè els traductors sentiren que el seu interès i el seu esforç no era debades i es veia correspost.

En aquestes comunicacions intermèdies amb els traductors vam obtenir informació molt diversa que ens ha ajudat en gran mesura a l'anàlisi de la situació professional del traductor jurídic i jurat. En aquest sentit, podríem dir que el mètode del qüestionari ha donat pas a entrevistes lliures que han refermat moltes de les hipòtesis i que ens han fet veure les sensacions que tenen els traductors respecte a la seua situació laboral i també l'interès que els desperta una recerca d'aquestes característiques.

Val a dir que la participació en aquests intercanvis lliures ha estat major que la que hem obtingut finalment amb els qüestionaris, tot i que molts dels que no han contestat els qüestionaris han mostrat la seua voluntat de fer-ho en el moment en què baixara el volum de feina que els obligava, en molts casos, a sacrificar hores de son de forma continuada. És força indicatiu per al nostre estudi que entre els mesos de gener i de juny de 2002 aquestes persones no han disposat del temps lliure que esperaven. D'altra banda, hem obtingut també respostes rotundes que es negaven a la participació amb tons diversos. Algunes d'aquestes comunicacions poden veure's en l'annex d'aquest treball.

En aquesta recollida de dades vam obtenir una quantitat considerable d'informació que vam analitzar de forma distinta atenent a la natura de les dades. Així, en l'anàlisi hem combinat mètodes quantitius i qualitius que explicarem en els epígrafs següents.

5.2.3. Anàlisi de dades

[I]t is not in our interest to bleach human behavior of the very properties that interest us before we begin to examine it [...]

(Geertz, 1993: 17)

En aquest apartat exposarem les traces generals dels mètodes d'anàlisi utilitzats de forma que puguem aportar l'anàlisi mateixa en el moment adequat (capítols 7 i 9). Les metodologies utilitzades en aquesta anàlisi es corresponen amb el disseny plantejat i, així, combinen mètodes quantitius i qualitius. En aquesta aplicació de models d'anàlisi hem tingut en compte també la natura del nostre corpus, en el qual no comptem amb mostres abundants, però sí amb un gran nombre d'explicacions per part dels autèntics protagonistes, això és, els agents socials. Així doncs, els resultats de la recerca ens empenyen a afavorir els mètodes qualitius.

5.2.3.1. Mètodes qualitius

La natura de les dades recollides amb el nostre estudi és més qualitativa que no quantitativa, ja que disposem d'un nombre limitat d'instàncies i els mètodes plantejats inicialment per a recollir dades de natura quantitativa (el qüestionari) s'han transformat sovint en una entrevista lliure amb els col·laboradors.

Pel que fa als mètodes qualitius que apliquem en l'anàlisi, els hem de distingir atenent a l'objecte concret que pretenen descriure. Així, hem aplicat un model de descripció lingüística detallada als textos originals i a les traduccions (l'hem descrit en el capítol 3 de la primera part d'aquest treball), mentre que, pel que fa a les respostes dels traductors, hem emprat el marc de descripció de professions proposat en el capítol 1. En tots aquests casos, el primer pas de l'anàlisi ha estat ordenar les dades i classificar-les atenent a les diverses categories dels models, per relacionar després les variables i comparar les desigualtats. Amb aquest procediment hem pogut inferir dades noves que no apareixien en l'observació directa i amb la informació empírica obtinguda d'aquesta forma (King, Keohane i Verba, 2000), tant pel que fa a descripcions noves de fenòmens no observats com a les causes d'aquests.

A través d'aquest procés hem arribat a definicions socials que ens permeten entendre els agents socials i el funcionament institucionalitzat d'aquests en la societat. Aquesta definició que hem pogut obtenir gràcies a les respostes dels traductors jurats però també a les «no respostes» (Combessie, 2000: 53) l'hem comparada amb les definicions dominants en termes socials (que hem obtingut en gran part a través de l'enquesta de carrer) i a les definicions conceptuals i jurídiques imperants per ser conscients a la fi de les diferències i dels conceptes institucionalitzats.

5.2.3.2. Mètodes quantitius

A través dels diferents mètodes utilitzats per a la recollida de dades hem pogut accedir també a informació que podríem quantificar. Així, la comparació de recurrències en les traduccions proporcionades pel col·lectiu de traductors jurídics i jurats, els resultats de l'enquesta de carrer i les respostes del qüestionari poden proporcionar dades quantitatives que ens ajuden a validar les inferències de la metodologia qualitativa.

En aquest sentit quantitiu, hem seleccionat fragments i trets del text que ha destacat la interpretació qualitativa i hem establert llistes de respostes reiterades a partir de l'enquesta del carrer i del qüestionari. Així, hem codificat les respostes per identificar i distingir amb caràcters numèrics i alfabètics:

Els qüestionaris;

Les preguntes dels qüestionaris, i

Les respostes a les preguntes.

Finalment, hem aplicat una anàlisi estadística als resultats per obtenir les recurrències i poder apreciar les tendències majoritàries. Això no obstant, la limitació de la mostra ens aconsellava no utilitzar mètodes sofisticats d'estadística ja que per al nombre de casos amb què treballem aquests serien redundants. Per aquesta mateixa raó, no hem expressat els percentatges resultants de l'anàlisi amb xifres decimals, ja que aquestes només tindrien sentit a partir d'una mostra de 100 casos.

5.2.3.3. Les dades matriu dels col·laboradors

A fi de facilitar l'exposició de les dades obtingudes a través del qüestionari que farem en capítols posteriors, exposarem en aquest els resultats d'aquest mètode d'obtenció de dades pel que fa a les dades matriu dels habilitats per a la traducció jurada que van col·laborar amb el nostre estudi.

La mostra de població aconseguida respon a una distribució per sexe del 36% d'homes davant el 64% de dones. També el 36% de les persones que van contestar procedeixen de l'habilitació que confereix la Generalitat de Catalunya i, en conseqüència, són traductors jurats d'anglès i català, mentre que el 64% són habilitats per a l'espanyol i l'anglès. Malgrat la coincidència de xifres, no existeix cap correspondència entre el primer i el segon criteri de distinció.

Pel que fa a l'idioma matern dels col·laboradors, aquest és l'anglès en un 9%, el català en un 27%, l'espanyol en un 60% i el 4% es declara bilingüe amb el català i l'espanyol. Com a última dada en aquest sentit, els anys d'experiència en l'exercici de la professió ultrapassen els 20 anys en el 13% dels casos, mentre que el 7% se situa en la franja d'entre 15 i 20 anys i el 9% entre 10 i 15 anys. Els esglaons més comuns són els que comprenen una experiència en el mercat d'entre 5 i 10 anys (22%) i entre 3 i 5 anys (38%). Finalment, un 9% té dos anys d'experiència i el 2% restant va iniciar l'activitat professional el 2001. En conseqüència, podem advertir que en aquest estudi treballem amb una població majoritàriament jove.

En les gràfiques que segueixen poden apreciar-se aquestes distincions visualment.

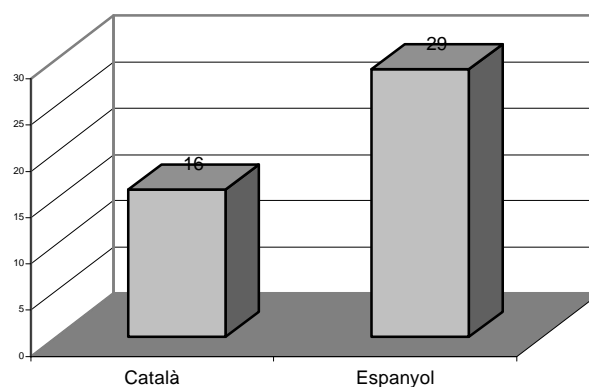

Figura 16. Distribució de la població de traductors jurats col·laboradors per sexe

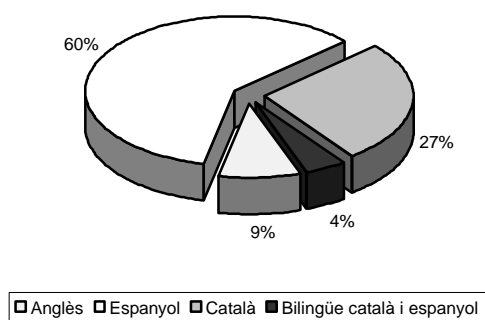

Figura 17. Distribució de la població de traductors jurats col·laboradors per idioma d'habilitació

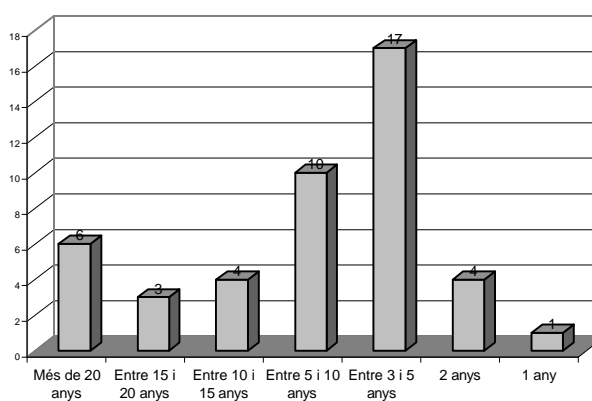

Figura 18. Distribució de la població de traductors jurats col·laboradors per idioma matern

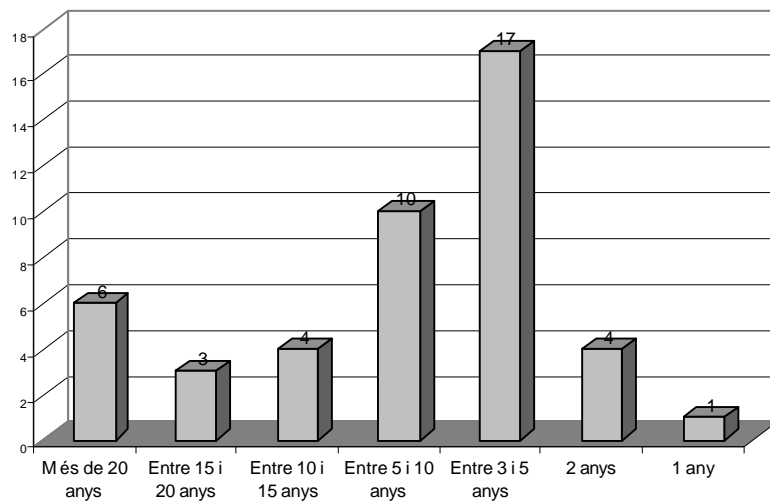

Figura 19. Distribució de la població de traductors jurats col·laboradors per anys d'experiència en la professió

5.2.4. Rescabament

Amb *rescabament* fem referència al deute, si més no moral, que adquireix l'investigador envers les persones del grup que li confien les dades en què es basa el seu estudi. En el nostre cas, vam intentar que el temps i l'esforç dels traductors que col·laboraven amb nosaltres es vera recompensat amb informació. Una altra preocupació que teníem en aquest sentit era que no sentiren en cap moment que les nostres demandes eren un abús, per la qual cosa vam deixar la porta oberta a la no participació. De tota manera, en aquest cas propiciàvem —no exigíem— que ens donaren un motiu que ens poguera dir alguna cosa del col·lectiu.

Quant a la informació, en tot moment, vam intentar oferir les dades necessàries als col·laboradors, tenint en compte també que eren persones ocupades i que no els havíem d'atabalar amb un excés d'informació. Així doncs, vam optar per la brevetat en les comunicacions a tot el grup, sense oblidar les garanties mínimes, com ara l'anonimat si ho preferien així. Alhora, en aquests missatges col·lectius (tot i que personalitzats) ens oferíem a proporcionar tota la informació que ens volgueren requerir.

Al llarg de la investigació sobre els agents socials hem anat consultant els informants respecte a les dades recollides a fi d'evitar interpretacions esbiaixades i

hem comunicat als col·laboradors els resultats que s'obtenien de les dades que ens havien tramés. També ens hem interessat pels efectes que podia tenir en els enquestats la circulació, difusió i presentació de la informació a fi d'evitar qualsevol ús que aquests no aprovaren el qual, tenint en compte que ells eren l'origen de les dades, podria ser deontològicament reprovable.

En aquest sentit, com a darrer pas de la recerca, vam fer arribar al grup interrogat (no tan sols als col·laboradors) els resultats dels distints microestudis perquè pogueren aportar opinions i interpretacions al respecte. Aquesta verificació última ens va permetre accedir també a reaccions enriquidores sobre l'elaboració de les dades que ens havien confiat. D'altra banda, en aquest darrer missatge vam oferir a tot el grup continuar conjuntament la recerca, la qual cosa es plantejava com una actuació integrada en un projecte de recerca-acció (Goyette i Lessard-Hébert, 1988, Kemmis i McTaggart, 1988, Pérez Serrano, 1994 *b*) que ens permetera avaluar l'evolució de les dades d'acord amb les conclusions del nostre treball.

5.3. Recapitulació

Amb aquest capítol hem intentat sintetitzar el procés seguit en la concepció, el disseny i l'aplicació dels diferents estudis socials i de l'experiment plantejat a fi d'ubicar els resultats que s'exposaran en els capítols següents (capítols 6 a 9). Així, hem apreciat la importància de combinar en aquest estudi dades qualitatives i quantitatives i com l'anàlisi d'unes influeix decisivament en la interpretació de les altres. Volem destacar finalment que al llarg de l'estudi hem intentat concedir als traductors jurídics i jurats el protagonisme que mereixen a fi d'escoltar la veu d'aquells que dia a dia produeixen els fenòmens que ens han suscitat les hipòtesis d'aquest treball.